

TRIMITAS

DIDŽIAUSIOS
ŠAULIŲ
PRATYBOS

PROTMŪŠIS
SU PRIZU!

KELMĖJE ATIDENGTA
PAMINKLAS
V. PUTVINSKIUI-PŪTVIUI

9771392475004

1,99 €

TRIMITAS

ŠVIESKIS IR ŠVIESK!

2019 metais žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnesį.

36 puslapių žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istorija, kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lauko virtuvė ir galvosūkiai. Kiekvienam yra ką skaityti.

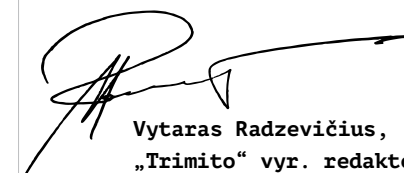
Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti www.zurnaluprenumerata.lt internetinėje Lietuvos pašto svetainėje www.prenumeruok.lt bei Lietuvos pašto skyriuose. Prenumeratos kaina metams – 20 eurų.

**Lietuvos šaulių sąjungos
šimtmečio proga
užsiprenumeruok TRIMITĄ
ir paragink kitą!**

Sveiki,

Kelmėje atidengtas paminklas vienam iš Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjų Vladui Putvinskiui-Pūtviui. Geroje ir gražioje vietoje, susibūrus sesėms ir broliams iš visos Lietuvos. Minint Lietuvos šaulių sąjungos atkūrimo 30-ąsias ir 100-ąsias sukūrimo metines. Anot kalbą sakiusio Krašto apsaugos ministro Raimundo Karoblio, esame didžiausia visuomeninė organizacija Lietuvoje. Bet, turbūt, ne tai – svarbiausia. Svarbiausia, kad nesame abejingi ir mūsų gretos auga.

Vytautas Radzevičius,
„Trimito“ vyr. redaktorius

vytautas.radzevicius@sauliusajunga.lt

©„Trimitas“, 2019
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753
Tiražas 2000 egz.

Vyr. redaktorius Vytautas Radzevičius
Kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Dizainas ir maketas CRITICAL, Paulius Budrikis, Greta Janutytė

Redakcijos kolegija: Liudas Gumbinas (Alfonso Smetonos šaulių 5-osios rinktinės šaulys), Mindaugas Nefas (CV narys), Sigitas Ozgirdas (CV narys), Alina Bortkevič (CV narė), Juozas Janušaitis (CV narys), Jolita Mickevičiūtė (LŠS studentų korporacijos „Saja“ narė), Irena Šalaviejiė (LŠS išeivijoje šaulė).

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

2019 m. Nr. 9 (1330)
Tiražas 2000

Išleidžiamas
paskutinę kiekvieno
mėnesio savaitę

ŠIAME NUMERYJE:

- 3 **LŠS KRONIKA.** Kelmėje atidengtas paminklas V. Putvinskiui-Pūtviui, arba „kaip išarsį pirmą vagą, taip toliau eis ir visas arimas“ | VALDAS KILPYS
- 6 **PRATYBOS.** „Kėdainių tauras 2019“: geresnio bendradarbiavimo link | VALDAS KILPYS
- 11 **ATMINIMAS.** Kur veda Žemaitijos kelias | ŽYDRŪNĖ JANKAUSKIENĖ
- 12 **PATIRTIS.** Apie šaulio išgelbėtą gyvybę ir kelias „auksines minutes“ | VALDAS KILPYS
- 14 **VIENAS IŠ MŪSŲ.** Istorinis Baltijos kelias, 700 kilometrų pėsčiomis ir svarbi žinia jaunimui | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 16 **NUOMONĖ.** Institucinis patriotizmas lygu totalitarizmui? | VALDAS KILPYS
- 18 **PILIETIŠKUMAS.** Šaulė Inga Peslekaitė: apie meilę Lietuvai, labdarą Ukrainai ir kiekvieną laisvą minutę pinamas trispalvės apyrankės | KAROLINA SAVICKYTĖ
- 22 **V. PUTVINSKIO-PŪTVIO KLUBAS.** Lietuvos sporto muziejuje pagerbtas Rimantas Šalaviejus | STASYS IGNATAVIČIUS
- 24 **ISTORIJA.** „Pabaltijo cirko tragingos katastrofos vaizdas netoli Alytaus“ | BIRUTĖ MALAŠKEVIČIŪTĖ
- 28 **ASTRONOMIJA.** Didžiojo sprogimo įrodymų paieškos: nuo loginių uždavinių sprendimo iki kuriozinių atradimų | MARTYNAS JUOCEVIČIUS
- 34 **LAUKO VIRTUVĖ.** „Skardinis“ viščiukas | VYTARAS RADZEVIČIUS
- 36 **GALVOSŪKIS.** Protmūšis. Atsakykite į klausimus ir laimėkite prizą! | VYTARAS RADZEVIČIUS

Autorių dėmesiui – medžiagų kitam numeriui laukiame iki einamojo mėnesio 15 dienos imtinai!

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Projektą „Kritinis protas ir / ar valstybė: pilietiško pasirinkimo svarba“ (straipsniai): „Istorinis Baltijos kelias, 700 kilometrų pėsčiomis ir svarbi žinia jaunimui“, „Institucinis patriotizmas lygu totalitarizmui?“.

2019 m. skirta 5 500 eurų

Viršelio nuotraukoje – paminklas Vladui Putvinskiui-Pūtviui Kelmėje.

Nuotraukos autorius – Valdas Kilpys.

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
el. p. redakcija@sauliusajunga.lt
facebook.com/trimitas.lt

Kasdienės naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga
www.sauliusajunga.lt
facebook.com/sauliusajunga.lt
Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Rankraščiai negrąžinami ir nerecenzuojami.
Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvę.
Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas

Atstovai užsienyje: LŠS išeivijoje (JAV) J. R. Butkus
Toronto (Kanada) V. Pūtviio kuopos vadas V. Pečiulis

CARINTHIA PRODUKCIJĄ RASITE

T. Ševčenkos g. 18,
Vilnius
www.survival.lt
+370 618 18000

KELMĖJE ATIDENGKTAS PAMINKLAS V. PUTVINSKIUI-PŪTVIUI, ARBA „KAIP IŠARSI PIRMĄ VAGĄ, TAIP TOLIAU EIS IR VISAS ARIMAS“

Tekstas ir nuotraukos – Valdas Kilpys

1. LŠS vado pavaduotojas ats. mjr. Židrunas Šadauskis (kairėje) ir LŠS štabo Garbės sargybos šaulys Feliksas Šabasevičius laiko paminklo miniatiūrą, kuri buvo įteikta jo pastatymą parėmusiam šauliui Gražvydui Zulanui.

Rugsėjui persiritus į antrąją pusę visos Lietuvos šauliai rinkosi Kelmėje. Būtent Kelmės kraštas dovanojo mūsų organizacijai kūrėją, vadą ir idėjinį įkvėpėją. Ir nors 1919 metų birželio 27 dieną Lietuvos šaulių sąjunga buvo įkurta Kaune, Vladas Putvinskis-Pūtvis niekuomet neslėpė savo meilės būtent Kelmės apylinkėms, kur stovėjo jo dvaras, augo vaikai ir kur dabar ilsisi jo palaikai.

LŠS štabo garbės sargybos kuopos vyrų vedami šauliai žygiavo prie šaulių ideologo amžinojo poilsio vietos, kur buvo pagerbtas jo atminimas, padėta gėlių. Prieš tris dešimtis metų drauge su septyniolika vyrų šioje vietoje davęs šaulišką priesaiką Stasys Ignatavičius kalbėjo, kad V. Putvinskio-Pūtvio nuveiktų darbų vaisiai matomi jau dabar. „Einame Lietuvos sušaulinimo keliu. Pagarba mūsų vadui ir įkūrėjui“, – trumpai ir aiškiai baigė šaulys.

Po mišių Kelmės bažnyčioje gausiai susirinkę šauliai rikiavosi netoliese

esančiame skvere, kur akį traukė naujas paminklas. Tai iš metalo plokščių pagamintas stilizuotas dvigubas jogailaičių dinastijos kryžius, kurio viršutinėje dalyje įkomponuotas V. Putvinskio-Pūtvio bronzinis biustas. Paminklo prieigos, it krintantis jo šešėlis, taip pat plytelėmis išklota dvigubo kryžiaus forma. Aplink augantys seni medžiai sukuria ramesnę kamerinę aplinką, o netoliese, beveik fone, stovinti bažnyčia teikia progą pergaltvoti kiekvieno atliekamų darbų vertę amžinybės perspektyvoje. Būtent apie tai ir užsiminė savo kalboje dabartinis LŠS vadas plk. ltn. Gintaras

Koryzna, klausdamas apie priežastis, kodėl mūsų organizacijoje vietą randa įvairūs žmonės. „Atsakymas paprastas, – kalbėjo vadas, – todėl, kad V. Putvinskis-Pūtvis padėjo stiprius moralinius ir dvasinius pamatus. Kaip buvo išarta pirmoji vaga, taip ir toliau eina visas arimas.“ Paminklo statybą parėmusiam šauliui Gražvydui Zulanui buvo įteikta paminklo miniatiūra.

Gausiai susirinkusios Pūtvių giminės vardu kalbėjęs Vlodo provaikaitis Stasys Pūtvis prisiminė, kad paminklo idėja sklاندė jau seniai. Iš pradžių buvo manyta jį statyti Šilo

Pavėžupio dvare, tačiau vėliau apsispręsta dėl Kelmės miesto. Šventė toliau tęsėsi prie Kelmės krašto muziejaus, kur įsikūrė šaulių miestelis. Jame buvo pristatoma organizacijos veikla, ginklai, vyko meninė programa. x

1. Vyrai žygiuoja V. Putvinskio-Pūtvio amžinojo poilsio vietos link.
2. Šaulių šventėje lankėsi garbūs svečiai.
3. Prie LŠS įkūrėjo kapo niekada nevysta gėlės.
4. Tylos minutė.
5. Paminklo detalė.
6. Atokvėpio minutė prieš sargybą.
7. Sargyba.

GERESNIO BENDRADARBIAVIMO LINK

Tekstas ir nuotraukos – Valdas Kilpys

Rugsėjo 13–15 dienomis Kėdainių mieste vyko pirmosios tokio didelio masto šaulių pratybos „Kėdainių tauras 2019“. Tomis dienomis Kėdainiuose buvo neramu: aidėjo šūviai, kaukė specialiųjų tarnybų automobilių sirenos, gatvėse patruliavo ginkluoti šauliai. Miesto gyventojų buvo paprašyta, pastebėjus ką nors neįprasto, skambinti nurodytais telefonais.

PAGRINDINIS TIKSLAS – STIPRINTI SĄVEIKĄ

Pasak Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės vado ir pratybų vadovo ats. kpt. Vytauto Žymančiaus, vienas iš pagrindinių šių pratybų uždavinių buvo didinti sąveiką tarp specialiųjų tarnybų. Praktika parodė, kad atsitikus nelaimei jos vis dar stinga. Ypač tuomet, kai pagalbą teikia skirtingoms institucijoms priklausančios tarnybos.

Šį kartą pratybose dalyvavo Kėdainių rajono savivaldybės administracijos Ekstremalių situacijų komisijos atstovai, Lietuvos šaulių sąjungos Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės šauliai, Kėdainių priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos, Kauno miesto greitosios medicinos pagalbos ir Kauno VPK Kėdainių policijos komisariato pajėgų pareigūnai.

Antrasis, ne mažiau svarbus pratybų akcentas, į kurį buvo kreipiamas dėmesys, – saugus miesto gyventojų elgesys susidūrus su ekstremaliomis situacijomis. Kėdainių rajono savivaldybės meras Valentinas Tamulis dar prieš pratybų pradžią kvietė

gyventojus būti budrius, pastebėjus provokaciją, pranešti tarnyboms, nes tik bendromis pastangomis visi tampa gerokai saugesni.

Pratybų vadovo pavaduotojo vyr. srž. Donato Vasiliausko teigimu, pagrindinis šaulių siekis buvo įvertinti ir tobulinti rinktinės šaulių kolektyvinius įgūdžius vykdant taktines ir komendantines užduotis. „Mokėmės vykdyti taktinį judėjimą, organizuoti ir palaikyti ryšį, vykdyti žvalgybą, teikti pirmąją medicininę pagalbą, šturmuoti pastatus. Nemažai dėmesio skyrėme kelių kontrolės posto veiklos tobulinimui ir strateginių objektų apsaugai. Visos šios užduotys yra prioritetinės rengiant kovinius šaulius“, – vardijo šaulys.

PRIEŠAI NESNAUDĖ

Priešus imitavo LK KASP Dariaus ir Girėno apygardos 2-osios rinktinės kariai savanoriai, su kuriais šauliai palaiko puikius santykius. Nenuostabu, nes, kai savo įgūdžius tobulina kariai savanoriai, dažnai viskas apsiverčia priešingai – priešą imituoja šauliai. Išvakarėse „raudonieji“ įsirengė nelegalų

kelių kontrolės postą. Teko imtis priemonių ir jį panaikinti. Nuo tada tapo aišku, kad „mėlyniesiems“ (t. y. mūsiškiams) ramybės nebus. Taip ir nutiko – visas tris pratybų dienas ir naktis įvykis ėjo po įvykio...

Didžiausias visų tarnybų sujudimas vyko prie netoliese miesto įrengtos degalų bazės. Piktavaliai įvykdė teroro aktą – įvyko sprogimas, daug nukentėjusių, didžiulis gaisras, tad sulėkė net šeši GMP automobiliai, keli ugniagesių gelbėtojų ekipažai. Kadangi šauliai saugojo šį objektą, jiems teko atsakingiausia užduotis – išnešti itin realistiškai „nudegusius“ sužeistuosius ir koreguoti specialiųjų tarnybų veiklą.

Dar vienas sprogimas nugriaudėjo pramoninėje miesto zonoje, kur taip pat neapsieita be „sužeistųjų“. Pirmieji prisistatė nuolat mieste budėję šauliai iš greitojo reagavimo grupės [QRF angl. *Quick reaction force*]. Kadangi veiksmas vyko „karo sąlygomis“, ugniagesiai ir paramedikai į įvykio vietą gali atvykti tik po to, kai situaciją ištiria ir suvaldo būtent karinės struktūros atstovai (šiuo atveju – šauliai). Iš šono žiūrint viskas paprasta, tačiau realybėje reikalingas itin glaudus tarnybų bendravimas ir bendradarbiavimas, nes niekas nėra garantuotas, kad kur netoliese netūno priešo snaiperiai ar neparuoštas dar vienas sprogmuo. Ir visa tai vyksta aplink sklindant talentingų „nukentėjusiųjų“ aimanoms ir pagalbos šauksmams.

Tiesą pasakius, net būnant stebėtoju norisi pulti į pagalbą broliams šauliams. Teko valdytis, nors ne visiems tai pavyko...

MULIAŽŲ IR DŪMŲ GALIA

Lengva sėdėti prie monitoriaus ar kokio kito ekrano ir komentuoti negrabių pratybų dalyvių judesius ar sunkiai paaiškinamus veiksmus. Imkime kad ir įvykį degalų bazėje. Atskubėję po teroro akto apsaugą vykdę šauliai išvydo šokiruojantį vaizdą – keliolika dejuojančių ir kruvinų sužeistųjų. Reikėjo ne tik juos išnešti iš įvykio vietos, bet ir suteikti pirmąją pagalbą, kol atvyks GMP ekipažas. Buvo pasirūpinta itin realistiškais muliažais, imituojančiais nudegimus, žaizdas. Kai kurie „nukentėjusieji“ turėjo pasislėpę netikro >

Pratybų vadovo pavaduotojo vyr. srž. Donato Vasiliausko teigimu, pagrindinis šaulių siekis buvo įvertinti ir tobulinti rinktinės šaulių kolektyvinius įgūdžius vykdant taktines ir komendantines užduotis.

1. Pratybų atidarymo akimirka.
2. Kiekvienas naujai prisiekęs šaulys buvo pasveikintas vadų.
3. Drauge su šauliais pratybose dalyvavo ir kitų institucijų atstovai.
4. Šaulys kinologas pratyboms pasiruošęs.

kraujo maišelių, iš kurių vamzdeliais kraujas pulsavo per žaizdas. Ne visai malonus akiai vaizdas.

Ir visur aplink tiršti dūmai, riksmas. Ką jau kalbėti apie dujokaukes, su kuriomis ne tik prastai matai, bet ir susišūkauti su būrio draugais gerokai sunkiau. Tokiomis sąlygomis pasimesti ir pradėti blaškytis – vieni juokai. Tam ir vykdomos pratybos, kad priprastum.

Esmė nesikeičia – realybė bus dar nuožmesnė. Privalome ruoštis.

IŠMOKTOS PAMOKOS IR NAMŲ DARBAI

Pasak ats. kpt. V. Žymančiaus, tokios pratybos visuomet yra geras būdas identifikuoti trūkumus ir juos taisyti. Paprašytas įvardyti svarbiausius pratybose

identifikuotus aspektus, pašnekovas džiaugėsi, kad iš esmės skirtingų tarnybų atstovams pavyko sutarti dėl bendrų pratybų galimų užduočių vykdymo ekstremaliomis situacijomis, nors neaiškumų nestinga. Tarkime, teisės aktais nereglamentuotos Karo komendanto ir savivaldybės administracijos atsakomybės sritys, stinga procedūrų standartizavimo ir šiaip būtina spręsti klausimą dėl bendros valdymo sistemos krizės atveju.

Tačiau yra ir puikių naujienų – šauliai puikiai įsikomponavo į ugniagesių gelbėtojų ekipažų sudėtį ir labai jiems padėjo, padidėjo GMP atstovų ir šaulių tarpusavio sąveika evakuojant nukentėjusiuosius iš pavojaus zonos, pats faktas, kad kritinės situacijos buvo valdomos pasitelkiant Karo komendanto grupę, yra džiuginantis. Vyr. srž. D. Vasiliauskas akcentavo

būtinumą derinti specialiųjų tarnybų ryšio tinklus ir veiklos procedūras. Tačiau svarbu tai, kad dabar identifikuotos kliūtys bus koreguojamos ir ateityje bendradarbiavimas bus sklandesnis. „Džiaugiuosi logistinio padalinio veikla, nes maistas ir kitos reikalingos priemonės buvo tiekiamos tiesiai į užduočių vykdymo vietas.“

MALONIOS DETALĖS

Kai miesto gatvėmis vaikšto ginkluoti patruliai, gyventojams, sutikite, gali būti neramu. Ne kasdien tokie dalykai dedasi už lango. Kiek teko būti šalia – niekas nesipiktino ir nežiūrėjo kreivai. Pratybos yra pratybos ir baigtas kriukis. Smagu ir tai, kad kėdainiškiai atskiria šaulius. Neteko išgirsti klasika tapusio „žiūrėk, kareiviai“ (tai nėra blogai, tiesiog šaulys yra šaulys, o skirtumą dera žinoti).

Kiekvieną nudžiugino epizodas, kai imituojant riaušes šalia komendantūros prie „riaušininkų“ prisijungė ir... vietos kunigas. Drauge su visais jis mojavo plakatais ir kitaip reiškė nepasitenkinimą vietos valdžia. Vienybė – stiprybė, geriau nesugalvosi.

Laukdami suplanuotos akcijos, nusprendėme užėti į kavinę greitosiomis kažko užkąsti. Šeimnininkė ne tik maloniai ir greitai aptarnavo, bet ir išeinantiems palinkėjo gerų pratybų: „Ačiū, kad esate, kad ginatė mus. Be tokių kaip jūs pasaulis greitai pasikeistų blogyn“, – dar pasakė.

Atrodo, smulkmenos, bet kiek daug jos reiškia. x

Kiekvieną nudžiugino epizodas, kai imituojant riaušes šalia komendantūros prie „riaušininkų“ prisijungė ir... vietos kunigas.

1. Patikrinimo punktas.
2. Kad prieitų prie žaizdos, teko pasinaudoti peiliu.
3. Svarbi kiekviena sekundė.
4. Pavadinime tai „atviru šlaunies lūžiu“.
5. Dar viena nukentėjusioji.
6. Paramedikai skuba į pagalbą šauliams.
7. Skubi evakuacija iš įvykio vietos.
8. Patrulio apšaudymas ant tilto.
9. Kovos draugo šauliai nepalieka.

KUR VEDA ŽEMAITIJOS KELIAS

Tekstas ir nuotraukos – Žydrūnė Jankauskienė

Pirmąjį rugpjūčio sekmadienį Girdiškėje vyko ne tik didžiausia parapijos šventė – Švč. Mergelės Marijos Snieginės atleidai, bet ir paminėtas Lietuvos šaulių sąjungos 100-metis. Ta proga atidengtas Girdiškės apylinkėse veikusių partizanų bei šaulių atminimui skirtas kryžius.

Naujasis atminimo ženklas įkurdintas greta koplytstulpio „Lietuvos vardui – 1000 metų“, pastatyto 2009-aisiais. Šis kryžius yra modernesnis ir kur kas atsparesnis meteorologinėms sąlygoms. Metalinį kryžių įkurdinti šioje vietoje sugalvojo, jį suprojektavo bei pagamino Šilalės Stasio Girėno 703-iosios kuopos vadas Rimas Vaičiakauskas. Girdiškė pasirinkta ne atsitiktinai. Čia – kuopos vado tėviškė, be to, būtent Girdiškėje iki šiol nebuvo jokio paminklo ne tik šauliams, bet ir visiems, žuvusiems kovoje su okupantais.

Šauliams skirtas renginys prasidėjo mišiomis Girdiškės Švč. Mergelės Marijos Snieginės bažnyčioje. Jas aukojęs Upynos parapijos klebonas kun. Vytautas Šiaudvytis vėliau pašventino ir naująjį kryžių bei pakvietė gyventojus ir miestelio svečius čia stabtelėjus sukalbėti maldą išėjusiems.

„Mylėjote ir gynėte Tėvynę, kad šiandien būtų ji laisva“, – rašoma prie kryžiaus žuvusiems už Lietuvos laisvę pritvirtintoje lentelėje.

Renginio vedėja šią mintį nuolat akcentavo, primindama skaudžius mūsų tautai įvykius. Tai liudija išlikę dokumentai, žuvusių partizanų dienoraščiai, jų artimųjų atsiminimai.

„Jų pasakojimai, išgyvenimai dienoraščiuose išdėstyti nesitikint, kad tas mintis kažkas skaitys po daugelio metų. Bet tik tai mums, gyvenantiems

nepriklausomoje Lietuvoje, leidžia suprasti, kas iš tiesų vyko tais baisiais okupacijos ir visuotinio trėmimo metais“, – sakė renginio vedėja.

Šilalės kraštui, kaip ir visai mūsų šaliai, vieni tragiškiausių buvo 1940–1953 metai. Dėl pokariu pasikeitusios valstybės santvarkos, laisvės ir valstybingumo netekties bei šilališkių galvoje likusių nepriklausomybės vilčių buvo pradėta partizaninė veikla. O priešpriešą su sovietų valdžia dar labiau provokavo okupantų veikla: represijos, genocidas, trėmimai, vertimas tarnauti sovietų armijoje. Tad į partizanų gretas dažniausiai stėjo Šaulių sąjungos nariai, bėgantys nuo tarnystės sovietų armijoje, ar šiaip nepriklausomos Lietuvos idėjų puoselėtojai, aktyvistai. Vėliau jie susibūrė į slaptą Lietuvos laisvės armiją. Istoriniai duomenys rodo, kad Girdiškės apylinkėse pokario metais veikė Vanagų organizacijai priklausęs Aušrelės šaulių būrys. Juos vietos

gyventojai rėmė visomis priemonėmis, ir būtent kaimas buvo pagrindinė šaulių atrama: čia pasipildydavo jų gretos, čia jie gaudavo maisto ir gydydavosi žaizdas. Ypatingą vaidmenį ilgai partizaninei kovai turėjo ryšininkai. Jie, rizikuodami gyvybe, padėdavo partizanams slapstytis, rinko informaciją ir perduodavo žinias apie okupantų vykdomas operacijas. Daugelis to meto aktyvių kovotojų už Lietuvos laisvę žuvo arba buvo sučiupti, kankinami, vežami į tremtį. Skačiuojama, kad iš viso ištremta apie 2 tūkst. šilališkių, kurių didžioji dalis Tėvynės daugiau nebematė. Šiems įvykiams ir juose dalyvavusiems Girdiškės gyventojams atminti ir skirtas Šaulių sąjungos pastatytas kryžius. Jį atidengti buvo pakviestas Šilalės rajono meras Algirdas Meiženis ir Girdiškės gyventojas, buvusi partizanų ryšininkė Elena Žymančienė.

Prie paminklo skambėjo sveikinimai Šaulių sąjungos 100-mečio proga. Šilalės šaulių ta proga pasveikinti atvyko kolegos ne tik iš Lietuvos rinkinių [Kauno, Tauragės, Klaipėdos], bet ir iš už Atlanto.

LDK Kęstučio 7-osios rinktinės [Tauragė] vadas atsargos majoras Kęstutis Bauža pasidžiaugė šilališkių aktyvumu šiais išskirtiniais Šaulių sąjungai metais. R. Vaičiakauskui, kuris, beje, tą savaitgalį šventė ir savo gimtadienį, įteikta Lietuvos šaulių sąjungos 100-mečio vardinė moneta. „Perduodu vado plk. lt. Gintaro Koryznos pasirašytą apdovanojimą. Jis R. Vaičiakauskui skiriamas už pavyzdingą tarnybą, pilietiško, patriotiško ir savanorystės principo sklaidą“, – sveikino rinktinės vadas.

Dovana įteikta ir pačiam K. Baužai. LŠS Vlado Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas Stasys Ignatavičius ir LŠS išeivijoje centro valdybos narys bei atstovas žiniasklaidai Ernestas Lukoševičius Tauragės šaulių skyriaus vadui perdavė sveikinimus iš už Atlanto. Jie atvežė išeivijos šaulių vado Juliaus Rūtenio Butkaus apdovanojimą. Atsargos mjr. K. Baužai už nuopelnus Lietuvai ir šaulių sąjungai įteiktas Šaulių žvaigždės medalis.

Kauno šaulių vardu kalbėjo Vytauto Didžiojo 2-osios šaulių rinktinės vadas, atsargos kapitonas Vytautas Žymančius. Jis, kaip ir Šilalės kuopos vadas R. Vaičiakauskas, yra gimęs Girdiškėje. Čia gyvena jo mama – buvusi partizanų ryšininkė, būtent kuriai ir buvo suteikta garbė atidengti kryžių žuvusiems broliams bei sesėms atminti.

„Džiaugiuosi, kad į mano tėviškę atvyko tiek daug garbių svečių ir tikiuosi, jog žinia apie kraštiečio Rimo gerus darbus, Girdiškės gyventojų meilę savam kraštui apskries pasaulį. Tegul visi žino, kad mes gerbiame tuos, kurie padėjo galvą už tai, ką turime šiandien. Jie norėjo gyventi ne mažiau negu mes, bet paaukojo gyvybę, kad būtume laisvi“, – kalbėjo V. Žymančius.

Jis dėkojo savo mamai, kuri, nepaisydama ano meto nuostatų, išleisdama į kelionę, visada įdėdavo kryželį ir peržegno davė.

„Ir tai ne kartą mane išgelbėjo. O šitas kryžius tegul būna atminimas mums ir ateities kartoms, kad prisimintume

tuos, kurie kentėjo ir žuvo vardan mūsų laisvės“, – kvietė saugoti kovotojų atminimą V. Žymančius.

Renginys užbaigtas su trenksmu tiesiogine to žodžio prasme. Tris salves į Girdiškės dangų paleido brigados generolo Motiejaus Pečiulionio bataliono artileristai, miestelio erdves drebino Kauno muzikinio teatro aktorius Juozo Jonušaičio balsas. x

Šauliams skirtas renginys prasidėjo mišiomis Girdiškės Švč. Mergelės Marijos Snieginės bažnyčioje.

1. Renginio dalyviai.
2. Atidengiamas partizanams ir šauliams skirtas kryžius.
3. E. Žymančienė su sūnumi Vytautu.

APIE ŠAULIO IŠGELBĖTĄ GYVYBĘ IR KELIAS „AUKSINES MINUTES“

Tekstas ir nuotraukos – Valdas Kilpys

Vieni tai vadina Dievo Apvaizda, kiti – tiesiog likimu, tačiau esmė nesikeičia. Vietoje ir laiku netoliese nelaimės ištikto žmogaus buvęs šaulys nedvejodamas ėmėsi gaivinimo procedūrų ir išgelbėjo gyvybę. Apie nesenus įvykius, ir ne tik, kalbamės su šauliu Eligijumi Vaivada.

KAIP VISKAS BUVO?

E. Vaivada pasakojo, kad viskas nutiko labai greitai. Važiuodamas Varnių gatve, Kaune, ant tilto šaulys pamatė žmonių susibūrimą ir sukniubusį žmogų. Sustojo ir ėmėsi darbo. „Daryti dirbtinį kvėpavimą yra gana sunkus darbas, – pasakojo E. Vaivada, – po keleto minučių buvau apsipylęs prakaitu, uždusęs.“ Situaciją išgelbėjo pro šalį važiavęs geras šaulio draugas, kuris, pamatęs pažįstamą, taip pat sustojo ir padėjo Eligijui atlikti gaivinimą.

Kai atvyko greitosios medicinos pagalbos automobilis, nukentėjusysis jau kvėpavo. Žmogus buvo išgelbėtas. Dar vienas sutapimas buvo tas, kad atvykęs paramedikas Tomas buvo vienas iš tų, kurie šauliams Kauno miesto greitosios pagalbos stotyje vedė kursus.

Vėliau, praėjus kelioms dienoms, E. Vaivada sužinojo, kad jo darbas buvo atliktas kokybiškai ir nukentėjęs žmogus tęs gyvenimo kelią.

SVARBIAUSIA – NEDVEJOTI

Šaulys pasakojo, kad pamatęs nemenką būrelį žmonių prie sukniubusio asmens pamanė, jog vis vien kažkas imasi kokių nors veiksmų, tačiau to nebuvo. Aplinkiniai tik reiškė savo jausmus, tačiau niekas nieko nedarė. „Kursuose mums ne kartą sakė, kad pirmos kelios minutės sustojus širdžiai yra pačios svarbiausios. Jos dar vadinamos „auksinėmis minutėmis“, todėl gaivinimo procedūras reikia atlikti kuo greičiau“, – tvirtino taip ir padaręs E. Vaivada.

Jo teigimu, pradėjus gaivinimą pasipylė visas srautas patarimų, kurie ne padėjo, bet trukdė. „Nenoriu ir negaliu nieko smerkti, tačiau aiškiai supratau, kad susidūrus su pavojumi reikia veikti greitai ir nekreipiant dėmesio į „žinovų“ patarimus“, – juokavo šaulys.

Tą dieną buvo ir daugiau sutapimų: pasirodo, kad tą pačią dieną prieš trejus metus nesulaukęs pagalbos mirė žinomas eseistas, filosofas prof. Leonidas Donskis. Lieka tik apgailestauti, kad tą dieną šalia filosofo neatsirado nė vieno žmogaus, kuris žinotų, kaip atlikti gaivinimo procedūras sustojus širdžiai.

KAS IŠ TO?

E. Vaivada į šaulius įstojo pakviestas savo draugo šaulio Žilvino Neliubšio, kuris yra didelis greitosios pagalbos teikimo populiarinimo šalininkas ir skleidėjas. „Dirbu vienoje įmonėje projektų vadovu, patriotizmas yra svarbus mano gyvenime, tad esu laimingas, kad esu šaulys“, – atviravo E. Vaivada. Pasak jo, šauliška veikla ne tik suteikia moralinį pasitenkinimą ir prasmę, tačiau yra ir puikus būdas psichologiškai pailsėti nuo intensyvaus gyvenimo, niekada nesibaigiančių darbų.

„Labai džiaugiuosi, kad turėjau galimybę baigti greitosios pagalbos kursus. Tai tikrai naudinga patirtis, kurią reikia nuolat tobulinti. Labai svarbu ir tai, kad mokiausi to net kelis kartus: Kauno m. GMP stotyje ir Bazinio šaulio kurso metu. Susidūrus su pavojumi reikia veikti užtikrintai, nedvejojant, tad žinios yra labai svarbu“, – akcentavo E. Vaivada.

Jo žodžius patvirtino ir Kauno m. GMP stoties direktorius, šaulys Nerijus Mikelionis, kuris džiaugėsi stiprėjančiu šaulių ir paramedikų bendravimu. „Maždaug prieš metus mūsų stotyje įvyko pirmieji kursai, kuriuose dalyvavo šauliai, ir štai jau skiname vaisius. Tai patvirtina ir šis konkretus atvejis. Dera mai atlikęs pradinį gaivinimą brolis šaulys išgelbėjo žmogaus gyvybę. To norime ir to visi

Labai džiaugiuosi, kad turėjau galimybę baigti greitosios pagalbos kursus. Tai tikrai naudinga patirtis, kurią reikia nuolat tobulinti.

drauge siekiame“, – džiaugsmo neslėpė N. Mikelionis. Jo teigimu, būtų labai gerai, jei bendradarbiavimas užsimegztų ir kitose rinktinėse ir Lietuvoje atsirastų kuo daugiau žmonių, kurie žino, ką daryti panašiais atvejais.

KELI ŽINOTINI DALYKAI APIE DEFIBRILIATORIŲ

Mūsų šalyje įvairiose žmonių susibūrimo vietose (kavinėse, oro uostuose, stotyse ir t. t.) atsiranda vis daugiau defibriliatorių, kurie yra pirmas pagalbininkas sustojus širdžiai. Trumpa informacija apie juos. Defibriliatorius yra kompiuterizuotas automatinis prietaisas (AID), kuriuo nustatoma žmogaus širdies veikla ir, jei reikia, juo išskiriamas elektros impulsas,

kuriuo atstatomas normalus širdies darbas. Juo gali naudotis bet kuris žmogus. Pats įrenginys žodinėmis komandomis nurodo gaivinimo eigą – svarbiausia klausyti ir vykdyti jo komandas. Jį pradėti naudoti reikia tuomet, jei žmogus yra nesąmoningas ir nekvėpuoja.

Defibriliatorius įjungiamas paspaudžiant žalią įjungimo mygtuką. Aparatas pats nurodys, ką Jums toliau daryti: apnuoginti sukniubusio žmogaus krūtinę, atplėšti elektrodų pakelį ir nuimti apsauginę plėvelę, priklijuoti elektrodus prie krūtinės.

Defibriliatorius pats nustatys žmogaus širdies ritmą, kai tik elektrodai bus uždėti ant krūtinės. Kol defibriliatorius analizuoja širdies

ritmą, niekas negali liestis prie nukentėjusio žmogaus. Jei aparatas nustato defibriliuotą ritmą, praneša, kad reikalingas šokas.

Kai tik aparatas nurodo paspausti raudoną šoko mygtuką SHOCK, būtina garsiai perspėti aplinkinius, kad jie atsitrauktų ir neliestų žmogaus. Svarbu, defibriliatoriaus nevalia nuimti net tada, jei gaivinimas sėkmingas. Laukite GMP automobilio su specialistais ir klausykite aparato komandų. x

1. PMP teikimo kursų tmetu itin daug dėmesio skiriama pirminiam gaivinimui.
2. Tokiais ženklais žymimos vietos, kur galima rasti defibriliatorių.

Devyniolikmetis šaulys Gustas Dunajevs šiemet išsikėlė ir įveikė nemenką iššūkį – įveikė Baltijos kelio maršrutą – beveik 700 kilometrų pėsčiomis. Šauliškoje veikloje aktyviai dalyvaujantis jaunuolis, kaip pats sako, į organizaciją atėjo vedamas per didelio energijos kiekio, patriotiškumo ir noro ateitį siėti su jėgos struktūromis, todėl sulaukęs pilnametystės nedvejodamas iš jaunojo šaulio tapo šauliu ir toliau sėkmingai planuoja ne tik tolesnę savo ateitį, bet ir veiklą šaulių sąjungoje. Mokyklą baigęs ir istorinį kelią nuėjęs Gustas šiandien aktyviai prisideda prie Gen. P. Plechavičiaus šaulių 6-osios rinktinės jaunųjų šaulių veiklos planavimo ir taip puikiai realizuoja savo pomėgį keliauti, jaunimui perduoda karybos istorijos žinias ir planuoja tolimesnes keliones.

Šiemet minėjome Baltijos kelio 30-metį, šia proga ėmeisi tikrai nemenko iššūkio – neseniai baigęs mokyklą pėsčiomis įveikė Baltijos kelio maršrutą nuo Talino iki Vilniaus. Kaip kilo tokia idėja? Pirmosios jos užuomazgos galvoje, kad gali vienas įveikti tokį atstumą? Apie istorinio kelio atkartojimą pradėjau galvoti šių metų balandžio pradžioje. Prasidėjus kalboms apie Baltijos kelio sukaktį, buvo kviečiama dalytis idėjomis, kaip ją paminėti. Man tiesiog ekspromtu šovė mintis nuo Talino iki Vilniaus surengti žygį. Praėjo šiek tiek laiko ir Baltijos kelio 30-mečio organizatoriai sutiko organizuoti žygį. Ruošdamasis 12 klasės egzaminams, pradėjau galvoti, kaip tinkamai pasiruošti kelionei, kaip tą idėją įgyvendinti, kokią įrangą nusipirkti. Atsirado svarstymų apie rėmėjus, kas jie galėtų būti. Po truputį

ISTORINIS BALTIJOS KELIAS, 700 KILOMETRŲ PĖSČIOMIS IR SVARBI ŽINIA JAUNIMUI

Tekstas – Dovilė Pukertaitė
Nuotraukos – iš asmeninio Gusto Dunajevs archyvo

pradėjau ruošti tiek materialiai, tiek fiziškai. Ėmiau pratintis prie tos minties, kad keliausiu.

Ar iššūkis įveikti Baltijos kelio atstumą – 700 km pėsčiomis – daugiau buvo iššūkis sau, ar turėjai ir kitų tikslų? Nešei kažkokią žinią? Faktas, kad beveik 700 km pėsčiomis ir buvo iššūkis sau. Bet tai buvo iš pradžių. Kai ėmiau ruošti, treniruotis, supratau, kad tai nebus visiškai didelis iššūkis, toks neįmanomas, nenuceinamas, nepadaromas. Kai supratau, kad galiu tai padaryti, pradėjau galvoti, kokią žinutę nešiu.

Mane skatino noras parodyti jaunajai kartai, kad svarbu žinoti savo istoriją, kad negalime jos pamiršti. Manau, labai svarbu, kad jauni žmonės pradėtų daryti matomus dalykus, kurie padėtų kitiems jauniems žmonėms suprasti, kad jaunimui rūpi jų valstybė, kad rūpi jos praeitis. Svarbu, kad jaunimas jaunimui rodytų pavyzdį. Pagrindinę žinutę ir nešiau kitiems jaunuoliams. Turime ne tik garsiai sakyti, kad aš žinau savo šalies istoriją, bet parodyti faktais, darbais, kad ją žinome ir, jeigu prireiktų, galime ginti savo tėvynę, kad mums rūpi jos ateitis.

Papasakok, kaip ruošėsi šiam žygiui? Pasiruošimas buvo dviejų etapų – materialinis ir fizinis. Faktas, kad prie fizinio pasiruošimo prisidėjo dalyvavimas Lietuvos šaulių sąjungos veikloje. Būdamas jaunuoju šauliu dalyvaudavau įvairiuose žygiuose su šauliais, eidavome į 100 km ir mažesnio atstumo žygius. Taip susiformavo įprotis daug vaikščioti, aktyviai leisti laiką. Ir pats sau dariausi treniruotes tam tikrais atstumais, imituodamas kelionės dienas. Galiu pasakyti, kad daugiau truko

materialinis pasiruošimas, rėmėjų paieška, svarstymai, kuo ir kaip jie galėtų prisidėti prie šios idėjos įgyvendinimo. Vieni parėmė aprangą, kiti – batais, dar kiti kuprinę davė – taip susirinkau visą reikiamą įrangą ir po truputį pasiruošiau.

Ar prieš kelionę nekilo dvejonų? Artėjant išvykimo datai nesinorėjo visko atšaukti? Atšaukti kelionės tikrai nenorėjau, priešingai – jaučiau stiprų jaudulį, nekantriai laukiau tos dienos. Buvau tvirtai pasiryžęs, patenkintas savimi ir jaučiantis, kad galiu tai padaryti.

Keliavai vienas, tačiau esi sakęs, kad pakartotum šį žygį, bet jau draugėn pasiimtum daugiau kompanijos. Kodėl? Keliavau vienas, nes taip daug paprasčiau. Keliaujant dviese gali būti tokių situacijų, kad, tarkime, aš 30 kilometrų nueinu per 6 valandas, o kolega tą patį atstumą įveikia per 8 valandas. Tokiu atveju arba aš turėčiau laukti jo, arba jam reikėtų skubėti. Taip būtų galima keliauti vieną ar dvi, bet tikrai ne devyniolika dienų.

Keliaudamas tarsi išsižvalgiau maršrutą. Galbūt kitą kartą pasiimčiau daugiau žmonių, būtų galima daryti kažką panašaus į ekspediciją, bet čia gal daugiau jau ateities planuose. Šalia magistralių daug kur eina takeliai, todėl manau, kad nebūtų didelės problemos, jei keliautų ir daugiau žmonių.

Ar rekomenduotum bendraamžiams įveikti tokį žygį? Jei taip, kodėl? Tikrai rekomenduočiau priimti tokį iššūkį, nebūtinai eiti Baltijos keliu, galima keliauti ir piligriminiu Šv. Jokūbo keliu. Eidamas,

keliaudamas žmogus turi daug laiko pabūti su savo mintimis, pagalvoti, ką nori veikti gyvenime, kur dirbti, ko mokytis, gal išmėginti kažką naujo. Žygyje tikrai turi daug gero laiko pabūti su savimi ir galimybę priimti gyvenimo sprendimus. Labai rekomenduoju keliauti pėsčiomis susidarant kuo mažiau komforto. Gyventi palapinėje, be patogumų, nes taip formuojasi kitokie įgūdžiai ir tuomet visai kitaip pažvelgi į tam tikrus gyvenimo teikiamus malonumus.

Ką tau davė šis įveiktas atstumas? Ši kelionė? Ar eidamas galvojai apie tą laiką? Apie tai, kas vyko prieš tuos 30 metų? Visa kelionė rėmėsi tuo, kad keliaudamas rinkau prisiminimus iš žmonių, kurie dalyvavo Baltijos kelyje. Klausydamas kai kurių pasakojimų, pasijutau taip, tarsi pats būčiau ten dalyvavęs. Išgirstos istorijos sukėlė daug apmąstymų.

Bendravau ir su jaunais žmonėmis, kalbėjomės apie tai, ką jie žino apie Baltijos kelią. Klausiau jų, jeigu dabar reikėtų susikibti rankomis ir visa tai pakartoti, ar jie dalyvautų. Vieni sakė, kad tai būtų galima pakartoti, kad, jeigu reikėtų, imtų ir stotų į Baltijos kelią, kiti – jog neįmanoma padaryti tokio dalyko. Tai tikrai buvo įdomi kelionė, sukėlusi daug apmąstymų man pačiam.

Ar tenka išgirsti minčių, kad šiuolaikinis jaunimas, gimęs nepriklausomoje Lietuvoje, nevertina, nesupranta laisvės kainos, kad galbūt nėra tokie pilietiški, patriotiški? Iš vyresnių žmonių tenka išgirsti, kad jaunimas – nepatriotiškas, jie nesirūpina savo valstybe, nesupranta laisvės kainos.

Iš sutiktų jaunuolių minčių susidariau dviprasmišką nuomonę. Vieni sakė, kad tikrai dalyvautų Baltijos kelyje, kiti – kad visiškai neįmanoma to pakartoti. Bet manau, kad mažais žingsniais įmanoma pakeisti tą požiūrį ir padaryti, kad jauni žmonės mylėtų savo tėvynę, kad suprastų laisvės kainą, nes esame pripratę prie laisvės, nepriklausomybės. Gal jaunimui reikėtų postūmio į istoriją, kad suprastų, jog taip visada nebuvo.

Kaip manai, jei ta kelionė būtų vykusį kitu maršrutu, tarkime, būtum ėjęs atstumą palei Baltijos jūrą, kas būtų kitaip? Jeigu kelionė būtų vykusį kitu maršrutu, manau, kad įspūdžiai būtų kardinaliai kitokie. Keliaudamas ne tik sutikau įvairių žmonių, bet galėjau stebėti ir skirtingas valstybes, jų gyvenimą. Jeigu būčiau ėjęs pajūriu, būčiau matęs tik gražius vaizdus, o dabar pamačiau daugiau. Pajutau tų šalių nuotaiką.

Kas labiausiai kelionėje privertė susimąstyti ir pasimokyti? Kelionės metu išgirdau daug istorijų. Tiek liūdny, tiek džiugų. Sutikti žmonės papasakojo, kaip su mažais vaikais važiuavo į Baltijos kelią, kaip maži jų vaikai miegojo mašinose, nes vakaras, o tėvai ėjo stovėti į Baltijos kelią. Visi kalbinti džiaugėsi ir akcentavo tai, kad viskas vyko sklandžiai, nebuvo nelaimingų atsitikimų. Istorijų labai daug. Mano šių metų tikslas – surinkti kuo daugiau istorijų iš Baltijos kelio ir išleisti virtualų tinklaraštį. ×

ĮRANGOS PAAIŠKINIMAS:

- 1 Išorinė baterija „Solar Charger“
- 2 Įkrovikliai ir kištukai
- 3 Atsarginis maitinimo šaltinis
- 4 Lipdukai
- 5 Žibintuvėlis
- 6 Baterijos
- 7 Repelentas
- 8 Trispalvė vėliava
- 9 Vaistinė
- 10 Atšvaitinė liemenė
- 11 Maisto priedai, arbata ir t. t.
- 12 Remonto priemonės
- 13 Dujos, viryklė, katiliukas
- 14 Kaklaskarė
- 15 Krepšiuokas smulkmenoms
- 16 Gertuvė
- 17 Rankšluostis
- 18 Higienos reikmenys
- 19 Šlapios servetėlės
- 20 Palapinė „Snugpak Stratosphere“

1. Laisvės vėjas.
2. Sausio 13-osios minėjimo akimirka.
3. Geriau, nei užrašas ant šauliškų marškinėlių, nepasakysi.

INSTITUCINIS PATRIOTIZMAS LYGU TOTALITARIZMUI?

Tekstas ir nuotraukos – Valdas Kilpys

Instituciškai aprobuotas patriotizmas yra tiesus kelias į piliečių sąmoningumo mažėjimą, tad pagrįstai kyla klausimas dėl individualaus požiūrio svarbos. Kokia yra suvienodintos meilės visuotinai patvirtintiems garbinimo objektams vertė?

TĖVYNĖ AR VALSTYBĖ?

Pradėkime nuo Lietuvių kalbos žodyno. Ten sakoma, kad patriotizmas yra atsidavimas, meilė, pasiaukojimas savo tėvynei. Tačiau būtent čia kyla klausimas, kuris itin dažnai tampa nesusikalbėjimo priežastimi ir rimtose diskusijose: ar tėvynę galima tapatinti tik su valstybe? Priklausomai nuo atsakymo, kinta ir patriotizmo samprata.

Šiuolaikinis požiūris labiau linkęs akcentuoti valstybę ir pilietiškumą. Tačiau bandykime įsigilinti į tėvynės esmę. Tai daugiaprasmė sąvoka, kuri grįsta veikiau emocijomis nei šaltu protu, pirmiausia reikalaujančiu „pilietinio patriotizmo“. Į pagalbą pasitelkime Maironį, tiksliau sakant, jo eilėraščio „Lietuva brangi“ posmelį.

Graži tu, mano brangi tėvyne,

Šalis, kur miega kapuos didvyriai:

Graži tu savo dangaus mėlyne!

Brangi: tiek vargo, kančių prityrei.

Kaip puikūs slėniai sraunios Dubysos,

Miškais lyg rūta kalnai žaliuoja;

O po tuos kalnus sesutės visos

Griaudžiai malonias dainas ringuoja.

Po truputį aiškėja, kad tėvynė yra kažkas daugiau nei vien valstybė, jos valdžios institucijos, bendrą gyvenimą ir jo tvarką užtikrinantys dokumentai ir įstatymai. Visi išvardyti dalykai yra labai svarbūs,

bet jausmų nepaliečia. Jei tik valstybė yra patriotizmo pamatas ir pagrindas, ar nėra šis patriotizmas labiau formalus, šiek tiek bejausmis ir gal net „institucinis“? Ar valstybė yra pakankamas argumentas, kad už ją atiduotum gyvybę? Galbūt tai yra visgi tėvynė?

Natūraliai kyla klausimas: o kas mums, šauliams, yra prioritetas – valstybė ar tėvynė?

VIDURIO KELIAS

Matyt, reikalingas vidurio kelias. Juk blogiausia, kas gali nutikti, yra patrioto įsivaizdavimas, kad valstybė jam apskritai nebereikalinga, nes jis „gins tėvynę“. Tačiau, jei patriotizmą sietume vien su šalies politiniais lyderiais, vyriausybėmis ar konstitucija, tikėtina, ir pačių patriotų būtų gerokai mažiau. Tiesa slypi kažkur per vidurį: geram savo žemės gynėjui yra svarbi ir valstybė (nes užtikrina bendrabūvio taisykles ir saugumą), ir tėvynė (nes duoda pamatą po kojomis, suteikia emocinį pasitenkinimą ir prasmę aukotis, jei to prireiktų).

Jonas Paulius II tėvynę sieja su artimiausiais žmonėmis – tėvu ir motina. Jis sako, kad „tėvynės sąvoka apima vertybes ir dvasinį turinį, kurį sudaro kurios nors konkrečios tautos kultūra“ [Message for the Celebration of the World Day of Peace, 2004]. Šiame Popiežiaus teiginyje „įsipainiojęs“ tautos paminėjimas komplikuoja viską dar

labiau, nes įžengiame į labai pavojingą taką, kuriame gali būti lengvai apkaltintas radikaliu nacionalizmu, nacizmu ir net fašizmo propagavimu. Tad samprotavimus apie tautiškumą bent kol kas palikime nuošalyje.

Tiesa yra paprasta. Kad iš tiesų mylėtum ir būtum pasiryžęs ginti savo gimtą šalį, reikalingi abu dėmenys – valstybė ir tėvynė. Ir kai radikalieji įvairių laisvių gynėjai pradeda garsiai skelbti savo „evangelijas“ apie pilietiškumą, atvirumą, beribę toleranciją, būtina sustoti ir paklausti: „Ar jie turi tėvynę? Ar yra pasiryžę dėl jos aukotis?“ Jei taip, vadinasi, viskas gerai, nes visi išvardyti dalykai iš tiesų yra svarbūs tik tuomet, kai juose draugiškai sugyvena ir viena kitą papildo valstybės ir tėvynės sampratos.

Tas pats dėsnių galioja ir radikalams iš kito sparno: kai pasigirsta ugningos kalbos apie žuvusius didvyrius, mūsų tautos ypatingą misiją ar pan., dera savęs ir kalbančiojo paklausti: „O kaip valstybė? Ar mūsų visų sukurtoji Respublika yra antraeilis dalykas?“ [lot. res publica reiškia „visuomeninis reikalas“].

MEILĖ KAIP SEILĖ IR AKTYVUS VEIKIMAS

Kai kas nors iš aukštų tribūnų nori „skelti“ patriotišką kalbą, dažniausiai pasigirsta šnekėjimas apie tėvynės meilę. Kadangi apie tėvynės ir valstybės abipusį

reikalingumą jau pakalbėta, pats metas „prikibti“ prie... meilės.

Ką iš tiesų reiškia „tėvynės meilė“? Negana to, apie kokią „meilę“ kalbama turint mintyje patriotizmo svarbą? Ar tai nėra bereikšmis žodžių junginys?

Meilės sąvoka yra tokia daugiaprasmė, kad neįmanoma atspėti, kas turima mintyje. Pasaulyje yra šimtai „meilės rūšių“, kurios turi skirtingas išraiškas – meilė knygai, vaikui, mylimam žmogui, sportui, Dievui ir t. t. Tačiau visas „meilės rūšis“ vienija pagrindinis ją nusakantis požymis: ji – prasminga ir veikia gyvenime tik tuomet, kai yra susaistyta labai konkrečiais įsipareigojimais ir iš jų kylančiais darbais, aktyvia veikla.

Neįmanoma mylėti knygos jos neskaitant, vaiko – juo nesirūpinant, Dievo – nedarant gerų darbų. Neįmanoma mylėti tėvynės tik kalbomis. Matyt, nebus klaida teigti, kad institucionalizuotas patriotizmas pirmiausia yra sietinas su noru kalbėti apie meilę Lietuvai nieko dėl to nenuveikiant. x

ŠAULĖ INGA PESLEKAITĖ:

APIE MEILĘ LIETUVAI, LABDARĄ UKRAINAI IR KIEKVIENĄ LAISVĄ MINUTĘ PINAMAS TRISPALVES APYRANKES

Tekstas ir nuotraukos – Karolina Savickytė

Ką veikiate, kai turite kelias laisvas minutes laukdami autobuso, susitikimo ar net stovėdami parduotuvės eilėje – ranka nevalingai tiesiasi kišenės link, kur patogiai įsitaisęs šių laikų laisvo laiko „žudikas“ telefonas. Panašiai buvo ir tada, kai pirmą kartą sutikau šaulę Ingą Peslekaitę. Stovėdami ir laukdami policijos pareigūnų su šios dienos veiklos planais, maigėme telefoną, bet akis užkliuvo už Ingos rankų, nes jose vietoje išmaniojo draugo buvo... čia pat vietoje pinama apyrankė su trispalve! Su prieš penkerius metus Šaulių sąjungos nare tapusia Inga susėdome pasikalbėti karštą vasaros pabaigos dieną – ne tik apie pinamas apyrankes, bet ir apie Lietuvą bei jos žmones.

Prieš penkerius metus, vos prasidėjus Ukrainos įvykiams, šauliais panorą tapti labai daug žmonių. Koks buvo Jūsų pagrindinis motyvas stoti į šaulių gretas?

Gal būčiau atėjusi ir anksčiau, bet, kai dar stojome į universitetą, merginoms stoti, pavyzdžiui, į Lietuvos karo akademiją buvo kažkas nesuprantamo (kalbama apie 1995 metus – aut. past.), stojo tik vaikinai. Tad turėjau tokią nuomonę, kad Krašto apsaugos savanorių pajėgos, kariuomenė, Šaulių sąjunga – tik vyrams, nes ... ką aš ten galėčiau veikti? Tad iš pradžių minčių apie stojimą nė neturėjau, bet, kai vienas šaulys pasakė, kad nėra skirtumo, ar mergina, ar vaikinas, pagalvojau – o kodėl gi ne?

Žinoma, prisidėjo ir Ukrainos įvykiai. Supranti, kad okupacija ir karas nėra kažkas tolimo, tai gali ateiti ir pas mus. Kai susiduri su tokia realybe, pagalvoji – o ką darysiu aš? Šiandien nekeliu klausimo, kaip galėčiau ką nors apginti, nes pirmiausia reikia išmokyti apsiginti pačiam, o tada galvoti apie kitus. Iki tol dešimtmetis ES ir NATO atrodė labai ramus ir saugus, bet dabar suvoki, kad taip nėra.

Ar vis dar jaučiate, kad nesame saugūs? Eidama į kursus, dalyvaudama pratybose suvoki, kad dar daug ko nežinau, nemoku, bet jaučiuosi ramiau, nes turiu tam tikrą suvokimą. Plačiąja prasme nesijaučiu saugi, nes įvykiai kaimyninėje šalyje gali pasikeisti į nelabai gera. Kol ribosimės su valstybe agresore, niekada nebūsime saugūs. Jeigu nesiimsime veiksmų patys, ir NATO nepadės. Galėtume būti nugalėti be jokių karinių veiksmų.

Jūsų nuomone, ar Lietuvos žmonės iki šiol yra tokie vieningi kaip tada, kai bandėme atgauti nepriklausomybę?

Mes iki šiol dažnai girdime posakius, kurie, spėju, atsirado sovietmečiu. Pavyzdžiui, „lietuvis džiaugiasi, kad kaimyno tvartas dega“ – tarpukario Lietuvoje lietuviai taip negalvojo, tai yra mintį apie lietuvių nevieningumą skelbiantis sovietmečio kūrinys. Kol ramu, kol nėra tiesioginio pavojaus – galime ir pasipykti, bet, jeigu pavojus būtų tikrai didelis, Lietuvos gyventojai susivienytų. Aišku, ne visi – visada atsirastų kolaborantų. Istorinėje retrospektyvoje galime matyti, kad Lietuvos žmonės visada kovojo, iki šiol gyvename tokiomis sąlygomis, kad apie kovą ir gynybą galvoti reikia.

Grįžkime šiek tiek prie Ukrainos ir Lietuvos santykių ir Jūsų pinamų apyrankių. Esate minėjusi, kad pirmosios apyrankės buvo papuoštos Ukrainos ir Lietuvos vėliavų spalvomis. Kaip buvo nupinta pirmoji apyrankė?

Viskas prasidėjo nuo to, kad Šaulių sąjungoje atsirado Ukrainos paramos grupė, kurioje dalyvavo kolegos šauliai. Kadangi negalėjau daug prisidėti prie paramos veiklos tiesiogiai, norėjosi padaryti kažką, kas atspindėtų dviejų šalių vienybę. Pinti apyrankes ir kitus rankdarbius mėgau jau ir anksčiau, o čia pasisekė gražiai padaryti vieną apyrankę, ji visiems labai patiko, todėl pagalvojau, kad reikėtų jas dovanoti! Atsirado galimybė tas apyrankes vežti kartu su labdara, ne vieną kartą buvau įdavusi jų kariams. Kai jie grįžta ir džiaugiasi, pasakoja, kaip jiems tai svarbu, prisimenu, kaip 1990-aisiais mums buvo svarbu, kai >

Kadangi negalėjau daug prisidėti prie paramos veiklos tiesiogiai, norėjosi padaryti kažką, kas atspindėtų dviejų šalių vienybę.

kažkas atvažiuodavo iš kokios Australijos ar JAV, atveždavo mūsų trispalvę, sujungtą su tos šalies vėliava, koks svarbus mums buvo palaikymas. Kitaip aš jiems padėti negaliu, tai bent jau stengiausi morališkai palaikyti. Tų apyrankių buvo padaryta ir išvežta tikrai ne vienas šimtas ir tik vėliau atsirado apyrankių tik su mūsų trispalve.

Kur išmokote to pynimo?

Patį pynimo būdą išmokau dar mokykloje, būdama penkiolikos, todėl tik patvirtinu – niekada negali žinoti, kokių mokykloje ar kažkur kitur įgytų žinių ir įgūdžių tau prireiks gyvenime.

Paprasta trispalvė atsirado kaip užsakymas?

Atsirado dėl artėjančio Lietuvos šimtmečio. Vėl sėdau galvoti, kodėl gi tokiai sukakčiai nepadarius trispalvių? Dariau, dariau, paskui žiūriu, nespėjau! Aišku, stengiuosi kuo daugiau dovanoti, bet ne visada pavyksta. Man visada džiugu matyti žmones, kurie ant rankos nešioja mano ar kokią kitą apyrankę su trispalve. Tai galimybė įpratinti žmones, kad jie nešiotų, dėliaugtųsi, jiems tai būtų svarbu. Manau, tai geras būdas ugdyti jaunimą – tikrai nemažai apyrankių esu padovanojusi jauniems žmonėms, mokiniams. Man visada smagu, kai kokiam vaikui padovanojusi apyrankę ir po mėnesio, dviejų ar net pusės metų matau ją ant jo rankos. Dovanodama turiu tokią slaptą mintį – kad ji būtų nešiojama ir kiti žmonės, ją pamatę, norėtų irgi ant savo rankos turėti kažką panašaus.

Tai nėra pagrindinis Jūsų darbas, dirbate geografijos mokytoja mokykloje. Vis pastebėdavau – kol kiti lūkuriuodami maigo telefoną, Jūsų rankose „gimsta“ vis po naują apyrankę.

Na taip (juokiasi). Kartais galvoju, kad tas telefono maigymas – laiko leidimas veltui. Jeigu dabar paklaustum, kokius straipsnius vakar skaičiau, daugelio iš jų nė neprisiminčiau. Apyrankių pynimas man atrodo kur kas naudingesnis ir fiziškai apčiuopiamas darbas. Ir laikas greičiau prabėga (šypsosi).

Beje, kol kalbamės, Ingos rankos tiesiai paimti kažko panašaus į kosmetinę – tik ten vietoj įprastų makiažo priemonių sudėti paruoštukai apyrankėms. Ji padeda jau supintą trispalvę ir ima naują paruoštuką.

Kaip matau, esate susirinkusi siūlų paruoštukų ir nešiojatės kosmetinėje, kad niekada darbo nepritrūktų?

Taip, tai viena iš mano kosmetinių (juokiasi). Čia laikau jau atkirptus ir atmatuotus siūlus. Kai tik turiu kokią progą, iškart traukiu. Ar tai laikas, kai važiuoju į darbą autobusu, ar eilėje stoviu. Kur galėčiau maigyti telefoną – ten pinu apyrankes. Jau kai kurie juokiasi ir klausia, ar ir miegodama pinu. Deja, tokio lygio dar nepasiekiau, bet ką gali žinoti. Daugelis draugų ir pažįstamų manęs kitaip ir neįsivaizduoja. Buvo netgi toks nutikimas – stoviu autobuse, pinu, už nugaros girdžiu: „Apyrankes pini?“ Atsisukau, o ten brolis šaulys stovi, sako, kad pagal apyrankes ir atpažino (juokiasi).

Netenka susidurti su tuo, kad jau vadina nebe vardu, o tiesiog „apyrankių pynėja“?

Viena šaulė mane yra pavadinusi „apyrankių valdove“, tad, manau, jeigu kas nors iš rinktinės, kalbėdamas apie mane, pavadina ne vardu, o „ta, kuri apyrankes pina“, visiems viskas aišku. Man labai džiugu, kad žmonėms patinka mano darbai, bet liūdna pripažinti – aš visiems jų padovanoti negaliu. Jeigu galėčiau – nupinčiau ir padovanočiau visiems Lietuvos šauliams, bet tiesiog... vienos apyrankės gamyba užima daug laiko (vieną apyrankę Inga jau įgudusiomis rankomis nupina per gerą pusvalandį), nespėju. O ir neuždirbu tiek, kad galėčiau visas apyrankes tik dovanoti, tad šiek kiek parduodu. Žinoma, legaliai, pasibaigus metams mokesčius susimoku. Bet kiekvienas gali išmokti šito pynimo būdo – jeigu tik yra norinčių išmokti, suorganizuosiu nemokamus kursus.

Nuostabu, paleidžiame registraciją į naują kursą. Pakalbėkime apie meilę Lietuvai – kiek tam, Jūsų nuomone, svarbi pilietybė ir tautybė?

Tautybė ir pilietybė yra du skirtingi dalykai. Juk būna taip, kad dabar Lietuvoje gyvenančių lenkų seneliai ar proseneliai puikiai kalbėjo lietuviškai, arba atvirkščiai. Kaip tuomet nustatyti, kokios tautybės yra žmogus? Manau, jeigu gyveni Lietuvoje, esi Lietuvos pilietis, tau turi būti brangi ši valstybė. Nors pastebiu, kad yra kol kas dar Lietuvos pilietybės negavusių žmonių, kuriuos būtų galima pavadinti tikrais šios

šalies patriotais, jų meilė Lietuvai yra didesnė nei nemažai daliai lietuvių. Todėl tautybė ar net pilietybė nedaug ką lemia.

O kaip vertinate emigraciją – ar tai yra Tėvynės išdavimas, ar tik galimybė ieškoti geresnio gyvenimo?

Man kartais atrodo, kad emigracija yra parodoma per daug neigiamai. Žinoma, gaila, kad išvažiuoja jaunimas, kuris galėtų dirbti ir gyventi čia, bet tokia yra ta laisvės kaina – mes galime važiuoti ten, kur manome, kad yra geriau. Gyventi Lietuvoje ir piktintis, kaip čia viskas blogai... Reikėtų iškelti klausimą, ar mes viską padarėme, kad čia, Lietuvoje, mums būtų gerai? Jeigu gerai mokėtės ir studijavote, bet niekaip nerandate darbo – galite pykti ir važiuoti ieškoti laimės kitur, bet tikrai daug emigruojančių nepadarė visko, kad jiems būtų gera Lietuvoje.

Nepamiršime, kad vyks ir migracija – šalis turi būti pasiruošusi ir tam.

Vis pastebiu tokių replikų, kad „valstybė turi manimi pasirūpinti“. Ar tikrai turi?

Jeigu sėdi ant fotelio ir nė piršto nepajudini, ar tai yra valstybės bėda? Aš suprantu, kad valstybė turi užtikrinti švietimo galimybę vaikams nuo septynerių metų, turi rūpintis valstybės valdymu, bet tikrai neturi sužiūrėti, kad tu mokytumeisi. Žinoma, kaimuose gyvenantiems arba nepasiturintiems žmonėms gerai gyventi sunkiau, bet reikėtų atminti – jeigu viską matysi tik juodai, ir gyvenimas bus tik juodas. Pavyzdžiui, galima sėdėti ir burnoti, kad Lietuva nieko nedaro saugumui didinti, o galima ateiti, duoti priesaiką, tapti šauliu ir prisidėti prie šalies saugumo. Rinkitės. x

LIETUVOS SPORTO MUZIEJUJE PAGERBTAS RIMANTAS ŠALAVIEJUS

8

Parengė LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas Stasys Ignatavičius

2017 metų sausio 10 dieną Čikagoje netikėtai mirė LŠS Išeivijoje Baltijos jūrų šaulių kuopos vadas, daugkartinis Lietuvos, Sovietų Sąjungos ir tarptautinių bokso turnyrų nugalėtojas, tarptautinės kategorijos teisėjas Rimantas Šalaviejus. Nors į JAV a. a. Rimantas su šeima išvyko dar 2001 metais, tolesnis jo gyvenimas už Atlanto išliko glaudžiai susijęs su Lietuvos sportu, o ypač boksu.

Jis palaikė glaudžius ryšius su treneriu ir ringo bendražygiais, rėmė perspektyvius Lietuvos boksinkus, jo iniciatyva 2013 metais Čikagoje buvo organizuotas Lietuvos ir JAV bokso rinktinių mačas, kurį Lietuvos rinktinė nugalėjo beveik sausu rezultatu – 11:2. Jam mirus, 2017 metų rugpjūčio 31 dieną Lietuvos sporto muziejui (a. a. Rimanto žmonos Irenos iniciatyva) buvo perduota garsaus Lietuvos boksinko šauliška uniforma, portretas ir jo gyvenimo aprašas. Visi tuomet perduoti daiktai buvo imti eksponuoti muziejaus ekspozicijose.

1. Renginio dalyviai.

2-3. Paradinė Rimanto Šalaviejaus uniforma ir apdovanojimai bei sportiniai trofėjai.

Reikia paminėti, kad a. a. Rimantas buvo aktyvus šaulys, organizatorius [jo iniciatyva buvo organizuoti žygiai, Lietuvos partizanų atminimo renginiai, minėjimai], už ką buvo apdovanotas LŠS Išeivijoje ir Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio apdovanojimais. Rugpjūčio 26 dieną, vykdant a. a. R. Šalaviejaus ir jo žmonos valią bei pageidavimus, Lietuvos sporto muziejui buvo perduoti visi a. a. sportininko iškovoti sportiniai apdovanojimai, didelė ženkliukų, susijusių su boksu, kolekcija ir įvairi bokso atributika. Oficialioje apdovanojimų ir kolekcijos dovanojimo muziejui ceremonijoje dalyvavo Lietuvos sporto muziejaus direktorius Pranas Majauskas, LŠS vado pavaduotojas ats. mjr. Židrunas Šadauskis, Lietuvos bokso federacijos viceprezidentas Vilmantas Bobinas, LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas Stasys Ignatavičius ir klubo nariai, gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vadas Vytautas Jurevičius, kurio rūpesčiu šie apdovanojimai ir kolekcija pasiekė Lietuvą, J. Daumanto šaulių kuopos Los Andžele vadas Klemensas Petrus, a. a. Rimanto ringo draugai ir artimi bičiuliai Algirdas Majauskas, Nikolajus Jerofejevas, Žita Dikčienė, Arnoldas Mackevičius ir kiti.

Muziejui dovanojant šiuos neįkainojamus sportinius apdovanojimus ir kolekciją, apie muziejų ir Lietuvos sportininkų nuopelnus Lietuvai pasisakė muziejaus direktorius P. Majauskas, LŠS vado pavaduotojas ats. mjr. Ž. Šadauskis, kuris kalbėjo: „Mums didelė garbė, kad Rimantas priklausė Šaulių sąjungai, o jo apdovanojimai yra perduodami muziejui ir ateities kartoms.“

„Džiaugiuosi, kad Rimanto kolekcija rado garbingą vietą. Jį pažinojau kaip bokso teisėją, kai dar boksavausi, vėliau buvome kolegos. Rimantas buvo šmaikštus, geranoriškas žmogus, neatsisakydavo padėti jauniems sportininkams. Gaila bokso visuomenei praradus tokį žmogų“, – kalbėjo LBF viceprezidentas V. Bobinas, LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas S. Ignatavičius, kuriam su a. a. Rimantu teko susipažinti dar 1974 metais ringe, o vėliau jau bendrauti šauliškais reikalais, apie bendrą šaulišką darbą prisiminė Išeivijos šaulių kuopos vadas V. Jurevičius, apie a. a. R. Šalaviejų savo prisiminimais pasidalijo ringo bendražygis A. Majauskas, žmonos Irenos Šalavijienės padėkos laišką perskaitė dukterėčia Daiva Daukšaitė.

Pasinaudojęs proga, kad prieš porą dienų Lietuvoje iškilmingai buvo paminėtas

Pagaliau išsipildė Rimanto svajonė, kad jo medalių ir ženkliukų kolekcija bus eksponuojama muziejuje. Šį norą jis išreiškė dar būdamas sveikas.

Baltijos kelio 30-metis, muziejaus direktorius P. Majauskas specialiaisiais Baltijos kelio 30-mečio raštais ir medaliais apdovanojo gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vadą V. Jurevičių, J. Daumanto kuopos vadą K. Petrų ir Klaipėdos jūrų šaulių kuopos vadą Giedrį Bikulčių. Minėtiems Išeivijos šauliams, muziejaus direktoriui P. Majauskui ir LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo tarybos nariui Jurgiui Škėriui už aktyvią veiklą ir Vlado Putvinskio idėjų skleidimą visuomenėje klubo prezidentas S. Ignatavičius įteikė klubo padėkos raštus. Po oficialiosios dalies visi buvo pakviesti apžiūrėti naujai atidarytą vieno žymiausio Lietuvos boksinko Algirdo Šociko ir kitų Lietuvos bokso garsenybių ekspoziciją. Garbingi svečiai, pasirašę Svečių knygoje, buvo pakviesti pabendrauti prie kavos puodelio ir paskanauti muziejaus darbuotojų vaišinamų gardesių.

„Pagaliau išsipildė Rimanto svajonė, kad jo medalių ir ženkliukų kolekcija bus eksponuojama muziejuje. Šį norą jis išreiškė dar būdamas sveikas. Aš laiminga, kad jo svajonė tapo tikrove, ir dar laimingesnė, kad kolekcija atkeliavo į Lietuvą, Lietuvos sporto muziejų.“ (iš Irenos Šalavijienės laiško). x

1.

9

PABALTIO CIRKO TRAGINGOS KATASTROFOS VAIZDAS NETOLI ALYTAUS

Tekstas – Birutė Malaškevičiūtė

Taip buvo parašyta ant vienos 1936 metų liepos 9 dienos nuotraukos. Tą ketvirtadienį apie 10 valandą netoli Alytaus, prie Kaniūkų tilto, sunkvežimis Nr. 1783, registruotas Rygoje, vežė Pabaltijo cirko reikmenis, ant kurių sėdėjo 23 artistai ir pagalbiniai darbininkai. Važiuodamas nuo

pakalnės, prieš įsukdamas ant tilto, vengdamas susidūrimo su dvikinkiu vežimu, nuvažiavo į kelkraštį, numušė keturis kelio apsauginius stulpelius ir versdamasis nugarmėjo 6 metrų aukščio ir 85 laipsnių statumo šlaitu žemyn. Tai buvo viena šurpiausių eismo įvykių tarpukario Lietuvoje.

1. Įsukimas ant Alytaus Kaniūkų tilto – siauras kelias, staigus posūkis, statūs ir aukšti šlaitai bei kelyje sutiktas dvikinkis lėmė skaudžią Pabaltijo cirko nelaimę.

Nuotr. iš Alytaus kraštotyros muziejaus rinkinių

Dažniausiai demonstruodavo kiaušininės kepimą: virš galvos laikydavo keptuvę, asistentas į ją įdėdavo sviesto, įmušdavo kiaušinį, fakyras Ben Ali iš burnos pūsteldavo ugnies pliūpsnį – patiekalas paruoštas, žiūrovai smagiai nusišypsodavo.

2. Fakyras A. Pilkauskas 1934 metų pavasarį buvo pakviestas pasirodyti pasaulinėje parodoje Čikagoje. Čia dirbo penkis mėnesius – po to gastroliavo po šalį. Vieno iš jo pasirodymų afiša.

CIRKAS VAŽIAVO IŠ KAUNO Į ALYTŲ
Pabaltijo cirkas su mini zoologijos sodu iš Kauno, kur Žemės ūkio ir pramonės parodos metu Žaliakalnyje, prie Kipro Petrausko gatvės, vienoje palapinėje visus kvietė pasižiūrėti pasirodymų, kitoje – mini zoologijos sodo, vyko į Alytų penkių dienų gastrolių. Kaune cirkas turėjo didelį pasisekimą, jame buvo aukšto meistriškumo artistų. Tiems laikams prašmatnus ir įdomus mini zoologijos sodas: liūtai (Neronas, Cezaris ir Kleopatra), pantera, tigras, smaugliai (vienas – devynių, kitas – aštuonių metrų ilgio; smauglius maitindavo kas 23 dienas, kiekvienam tekdavo po dešimt triušių), meška, įvairios beždžionės, jūrų liūtas ir kt. Liepos 1 dieną 21 valandą pasibaigus parodai cirko savininkas latvis Adolfas Azis iš Rygos ir dalininkas direktorius Pranas Končius iš Joniškio nutarė ilgai laikinojoje sostinėje neužsibūti ir kiek pailsėjęs suskleisti palapines, susirinkti visą inventorių ir perkelti pasirodymus į Alytų. Pakeliui užsuko į Prienus, kur pasirodymais džiugino vietos gyventojus.

Pasibaigus pasirodymams dalis cirko – artistai, darbininkai, inventorių bei gyvūnai – išvažiavo į Alytų liepos 8 dieną (trečiadienį) ir sėkmingai pasiekė užsibrėžtą tikslą. Rytojaus dieną pajudėjo ir antrasis sunkvežimis su rekvizitais, palapinių tentais, stiebais, arenos patiesalais, butaforijomis ir kita buitine smulkme. Ant visų rakandų įsitaísė likę 23 žmonės – cirko artistai ir pagalbiniai darbininkai. Nieko negalima buvo palikti, nes liepos 9-ąją, ketvirtadienį, buvo numatytas pirmasis pasirodymas Alytuje. Kaip kokybiškesnis ir tiems laikams įprastesnis kelias į Alytų buvo pasirinktas pro Birštoną.

NELAIMĖ
Tuometis medinis miesto tiltas per Nemuną [jį 1915 metais, po rusų armijos susprogdinimo, atstatė miestą užėmusi vokiečių armija] buvo laikomas nesaugus ir labai dažnai remontuojamas. Todėl pavasariais per jį buvo visiškai uždrausta važiuoti bet kokiam motoriniam transportui, galėjo vaikščioti tik pėstieji ir važiuoti arkluko traukiami vežimai, o kroviniams mašinoms apskritai visus metus buvo draudžiama važiuoti šiuo tiltu. Tad ir cirko sunkvežimis pasuko aplinkkeliu, vedusiu į miestą per patikimą akmeninį Kaniūkų tiltą. Kelio plotis buvo 6 metrai. Vienų šaltinių teigimu, cirko sunkvežimis važiavo nuo kalno ir prie pat tilto, kur kelias suka į tiltą, o kelio pylimas aukštas ir status, sunkvežimis lenkė ūkininko vežimą, kurio arkliai pasibaidė. Vairuotojas Pranas Valančius bandė išvengti nelaimės.

Kaip spėjama, tuo metu sugedo vairas, o gal ir stabdžiai nebuvo tvarkingi ir automobilis, numušęs keturis kelio apsauginius stulpelius, versdamasis nugarmėjo 6 metrų aukščio ir 85 laipsnių statumo šlaitu žemyn. Niekas iš važiavusių žmonių nespėjo nei iššokti, nei kaip kitaip išsigelbėti. Nors vairuotojas, supratęs, kad nebus galima išvengti nelaimės, šaukė, jog visiems reikia šokti iš sunkvežimio, tačiau jo niekas, išskyrus artistą liliputą, sėdėjusį greta kabinėje, neišgirdo. Iš sunkvežimio iššoko tik vairuotojas ir liliputas.

Kiti šaltiniai, vėliau aprašę nelaimę, teigia, kad, sunkvežimiui važiuojant pakalnėn, staiga vairuotojas pamatė 15 metrų atstumu nuo tilto dešinėje pusėje stovintį be arklių vežimą, kuris buvo prikrautas rąstų. Kitoje pusėje poriniu vežimu važiavo ūkininkas. Tad sunkvežimis, negalėdamas prasilenkti pro vežimus, trenkėsi į apsauginius kelio stulpelius.

Šiame variante taip pat išsigelbėjo tik vairuotojas ir liliputas. Kad ir kaip ten būtų, labiau tikėtina pirmoji versija, kuri labiau pabrėžiama vėliau aiškinantis nelaimės priežastis. Baisiu trenksmu prikrautas sunkių cirko reikmenų sunkvežimis risdamasis dužo, malė, laužė, ką tik galėjo. Iš karto vietoje žuvo 3 žmonės, ketvirtas, nuvežtas į Alytaus apskrities ligoninę, netrukus mirė. Buvo sužeista 19 žmonių, kurių 13 – sunkiai. Visi sužeistieji buvo paguldyti Alytaus apskrities ligoninėje. Cirkui padaryta nemažai nuostolių, nes, be įvairaus inventoriaus sulaužymo, sunaikinimo ir sunkvežimio sudaužymo, direkcijai teko gydyti sužeistuosius ir šelpti žuvusiųjų šeimas. Cirkas nebuvo apdraustas.

AVARIJOS PRIEŽASTYS
Į nelaimės vietą pirmieji suteikti pagalbos atskubėjo ulonų pulko kariai ir Alytaus apskrities gydytojas Vasilijus Stepanovas. Mieste greitai buvo sudaryta specialistų-ekspertų komisija, kuriai pirmininkavo Alytaus apskrities inžinierius Stasys Taškūnas, apžiūrėjusi sunkvežimį nustatė, kad yra lūžusi važiuoklė. Tačiau ar ji lūžo prieš nelaimę, ar jos metu – į šį klausimą atsakyti negalėjo. Taip pat buvo iškelta versija, kad avarija galėjo nutikti ir sugedus vairui. Jeigu jis būtų buvęs tvarkingas, tai net pasibaidžius kelyje sutikto vežimo arkliams vairuotojas būtų galėjęs įlyginti susimėčiusį sunkvežimį. Įvykio vietoje taip pat apsilankė Alytaus policijos nuovados viršininkas, apygardos teismo prokuroro padėjėjas, tardytojas. Dar kartą nuodugnai buvo ištirtos visos aplinkybės ir padaryta išvada, kad pagrindinė šios katastrofos priežastis – tas, jog sunkvežimis buvo 50 procentų perkrautas. >

1.

**Baisiu trenksmu
prikrautas sunkių
cirkos reikmenų
sunkvežimis
risdamasis dužo,
malė, laužė, ką
tik galėjo.**

Netrukus Alytaus apskrities viršininkas Petras Aravičius Pabaltijo cirko savininką, Latvijos pilietį Adolfą Azį, nubaudė 3000 litų bauda arba 3 mėnesių laisvės atėmimo bausme už tai, kad jis katastrofos dieną, pervežant cirko įrenginius, įsakęs vairuotojui perkrauti sunkvežimį, dėl šios priežasties ir įvyko nelaimė.

Vienoje šurpiausių avarių tarpukario Lietuvoje žuvo šie cirko artistai: 34 metų Juozas Petrusėvičius – klounas Frico [jdomu tai, kad tik įvykus katastrofai spaudoje vietoj jo buvo įvardytas Benys Petrusėvičius], kilęs iš Kazlų Rūdos, 50 metų latvis Voldemaras Jurgenas – stipruolis Perus, žymusis fakyras Ben Ali – 30 metų Antanas Pilkauskas ir cirko darbininkas 44 metų Karpas Surininas iš Kruonio valsčiaus, Dūdiškių kaimo. Daugelis sužeistųjų sėkmingai išgijo ir vėliau prisidėjo prie cirko, tačiau keletas dėl patirtų traumų turėjo baigti savo karjerą.

Antanas Pilkauskas – fakyras Ben Ali Fakyras A. Pilkauskas buvo vienas garsiausių ir žymiausių to meto Lietuvos cirko artistų, vienas iš Lietuvos cirko pradininkų. 1927 metais įkūrė „Patrimpo“ cirką, kuriame vaidino įvairių žanrų artistai. Tai buvo viena iš profesionaliausių to meto Lietuvos cirko trupių, rengusi pasirodymus įvairiuose šalies miestuose. Tarp svarbiausių programos numerių buvo A. Pilkausko – fakyro Ben Ali pasirodymai. Cirkas turėjo savo džiazio orkestrą, po vaidinimų rengdavo šokius. „Patrimpas“ baigė veiklą 1933 metų pabaigoje. Mat A. Pilkauskas 1934 metų pavasarį buvo pakviestas pasirodyti pasaulinėje

1-2. Pabaltijo cirko katastrofos vaizdai.

Nuotr. iš Birutės Malaškevičiūtės kolekcijos

2.

parodoje Čikagoje. Jis buvo pirmasis iš Lietuvos artistų, kuriam teko ši garbė. Ten pasivadinęs The Great Fakir Ben Ali demonstravo savo triukus scenoje, papuoštoje lietuviška atributika.

Paviljone, be A. Pilkausko, dirbo dar 23 artistai, todėl jo pasirodymui buvo skiriama vidutiniškai 3 minutes. Reikėjo pasistengti sužavėti publiką per šį trumpą laiką. Dažniausiai demonstruodavo kiaušininės kepimą: virš galvos laikydavo keptuvę, asistentas į ją įdėdavo sviesto, įmušdavo kiaušinį, fakyras Ben Ali iš burnos pūsteldavo ugnies pliūpsnį – patiekalas paruoštas, žiūrovai smagiai nusišypsodavo. Tačiau jiems dar labiau patikdavo, kai A. Pilkauskas uždegdavo sau liežuvi ir į tą liepsną asistentas ar kas nors iš publikos prisidėdavo popirosą.

Fakyras Ben Ali parodoje praleido beveik penkis mėnesius. Parodos komitetas dėkodamas išdavė dalyvio pažymėjimą ir sumokėjo suderėtą pinigų sumą. Beje, visą šį laiką jis gyveno Parodos komiteto skirtame viešbutyje su visu išlaikymu. Lietuvos konsulas Čikagoje, pažymėdamas A. Pilkausko nuopelnus atstovaujant Lietuvai, išreiškė padėką ir įteikė oficialų raštą.

Paskui fakyras Ben Ali išsiruošė į gastroles po Ameriką. Čia jau rodydavo visą savo programą. Pamėgtas jo triukas buvo per žandus perverti vielą, ant jos galų pakabindavo po kelis kilogramus sveriančius svorsčius ir smagiai nusiteikęs, lyg niūniuodamas linksmą dainą, vis smarkiau linguodavo galvą. Arba žiūrovų siaubui buvo prikalamas ant kryžiaus. Tokius triukus jis rodė „Paramount“ teatre Niujorke, „Metro-Goldvin-Meyer“

teatre Filadelfijoje, lietuvių namuose Niujorke ir Čikagoje, kur kilo net ginčas, aprašytas Amerikos spaudoje.

Čikagos pilietis ponas Grigaitis plačiai su visais pasidalijo įtarimais, kad fakyras Ben Ali apgaudinėja ir mulkina visus susirinkusiuosius. Iš tikrųjų kalant fakyrą prie kryžiaus jam nėra kalamos vinys į rankas, o tik sukurama viso to iliuzija. Greitai buvo sukirsta rankomis ir susilažinta iš 200 dolerių, kuris teisus – ar fakyras, ar ūmusis ponas Grigaitis. Tada buvo pasirūpinta sudaryti gydytojų komisiją, pats Grigaitis taip pat stebėjo prikallimo prie kryžiaus procedūrą – įsitikino, kad tai nėra apgavystė, o tikras faktas. Pralošęs 200 dolerių Grigaitis tepasakė, „kad esąs patenkintas, nes patyrė įdomią tiesą“.

Šiandien būtų galima įtarti, kad visos šios lažybos galbūt buvo suvaidintos specialiai – taip siekiant plačiau paskleisti žinią apie fakyro gastroles.

Pasirodymas pasaulinėje parodoje ir vėlesnės gastrolės fakyrą gerokai išgarsino, todėl 1935 metų pradžioje, grįžus į Europą, pasipylė gastrolių pasiūlymai. Kai kurie iš jų buvo viliojantys, pavyzdžiui, mėnesį pasirodyti anų laikų žymiaame Rygos „Solomonskio“ cirke arba pasirašyti 5 mėnesių kontraktą dirbti Madrido cirke. Vėliau A. Pilkauską persiviliojo Pabaltijo cirkas. Čia jis rodė ne tik įvairius triukus (beje, prieš atvažiuojant į Alytų Kaune vieno pasirodymo metu smarkiai apdegė ir kurį laiką teko rimtai gydytis), bet ir ėjo imtynių su cirko rudoju lokiu, kuris atsistojęs ant dviejų kojų buvo aukštesnis kaip

2 metrai. Žuvus A. Pilkauskui daugiau niekam taip ir nepavyko pasigalynėti su lokiu. Nors bandžiusiųjų buvo, žvėris gerai trinkelėdavo ar pataršydavo drąsuolius, taip ne tik jiems, bet ir kitiems atmušdamas norą patekti į lokio glėbį.

CIRKAS VERKIA, CIRKAS JUOKIASI

Nelaimė įvyko ketvirtadienio rytą, o šeštadienį, liepos 11 dieną, Alytaus parapijos kapinėse iškilmingai buvo palaidoti per cirko katastrofą žuvę J. Petrusėvičius, A. Pilkauskas ir V. Jurgenas. Cirko darbininkas K. Surininas buvo išvežtas laidoti į Kruonį, į tėviškę. Prieš laidojant, penktadienį, teismo ekspertai žuvusiesiems padarė skrodimą.

Laidotuvėse dalyvavo tūkstantinė minia: iš Alytaus, iš artimesnių apylinkių, buvo atvykusiųjų iš Kauno ir net užsienio. Už žuvusius katalikus bažnyčioje buvo laikomos gedulingos pamaldos. Ant kapų sudėta daug vainikų.

Sekmadienį cirkas, nors ir gerokai sutrumpinęs savo programą, pradėjo vaidinimus. Juk cirkas – vieta, kur ir verkama, ir juokiamasi. Alytiškiai, atjausdami skaudžią cirko nelaimę, gausiai jį lankė. Nuo miestiečių neatsilikio ir ulonai. Į pirmą pasirodymą buvo išpirkti visi bilietai. Cirko palapinėje tilpo beveik du tūkstančiai žiūrovų. Pradžioje užgrojo dūdų orkestras, išėjo konferansjė. Pristatė patį cirką ir mini zoologijos sodą, atsiprašė žiūrovų, kad nemažai įdomių numerių nebus atlikta, nes daug artistų yra ligoninėje, o keletas žuvo per katastrofą. Paprašė tylos minute pagerbti žuvusiuosius. Visi atsistojo.

CIRKAS PO NELAIMĖS

Kaip Pabaltijo cirkas įsikūrė Alytuje ir kaip jis atrodė po avarijos, savo atsiminimuose aprašė Antanas Gaičiūnas, Lietuvos cirko veteranas, cirko artistų Gaičiūnų dinastijos pradininkas, magijos teatro „DiArchy“ artistų Dianos ir Arvydo senelis. Po cirko nelaimės jis pėsčiomis, užsimitęs batus ant peties, iš Seirijų atėjo į Alytų ir pasiprašė priimamas dirbti Pabaltijo cirke. Mat prieš metus akrobatu dirbo nedideliame „Oktavijos“ cirke ir jau turėjo šiokios tokios patirties. Savininkas Adolfas Azis ir direktorius Pranas Končius tarpusavyje pasitarę latviškai, priėmė dirbti A. Gaičiūną. Pažadėdami mokėti šešis litus per dieną, jei prisidės prie cirko palapinių ir kitos įrangos statymo, nes po nelaimės čia visi taip dirbo. Alga buvo mokama reguliariai, kas penkias dienas. Taip pat reikėtų pažymėti, kad gastrolių metu cirkas rūpindavosi savo artistų nakvyne ir maitinimu. Pradėjęs dirbti Pabaltijo cirke A. Gaičiūnas prisipažino: „Patekau į tą puikų cirką

todėl, kad jie neteko daug žmonių.“ Kad ir kaip skaudžiai buvo nukentėjęs Pabaltijo cirkas, pastatytose dviejose palapinėse jautėsi prabangos ženklai. Retas cirkas galėjo sau leisti vienoje palapinėje turėti mini zoologijos sodą ir atskirą palapinę pasirodymams. Priekyje palapinių puikavosi užrašas „Pabaltijo cirkas-žvėrynas“. Pasirodymams skirta palapinė – didesnė. Joje pirmos trys eilės buvo minkštų kėdžių, toliau – trys eilės suolų, aptrauktų gelumbe, likusių eilių suolai buvo paprasti. Savaime suprantama, kad nuo sėdimos vietos kokybės priklausė ir bilieto kaina. Cirko arena buvo didelė, užpilta pjuvenomis, ant kurių užtiesta storų persiškų kilimų. Toje pusėje, kur buvo artistų persirengimo vietos, buvo ir išėjimas į areną. Šonuose įrengti prožektoriai, viršuje – didelės elektros lempos, priešais – ložė. Virš įėjimo į areną buvo vieta orkestrui. Prieš areną, truputį į šalį, aukštomis geležimis aptverta arena, kuri jungėsi su žvėrių narvais. Šie narvai stovėjo antroje, mažesnėje, palapinėje, išrikuoti dviem eilėmis su laukiniais gyvūnais: liūtais [juos dresavo pats cirko savininkas A. Azis], leopardais, pantera, rudoju lokiu, dirbtiniame baseine plaukiojo jūros liūtas, šildomame narve po stiklu gulėjo smaugliai, buvo ir krokodilas. Priešais stovėjo narvai su įvairaus dydžio beždžionėmis, kurių kiekviena šokinėjo savo narve pritaisytose sūpuoklėse. A. Gaičiūnui atrodė, kad jis pateko ne į mini zoologijos sodą, o į tikras džungles. Žiūrovus taip pat linksmindavo vilkšunis Džekis, kuris vaidino gaisrininką: jam buvo užmaukšlinamas šalmas ant galvos, tekdavo lipti kopėčiomis ir gesinti gaisrą.

Gyvūnų globos draugijos nariai, apžiūrėję mini zoologijos sodą, Pabaltijo cirką apskundė policijai už nederamą elgesį su gyvūnais. Skunde buvo teigiama, kad žvėrys laikomi nepritaikytuose ir mažuose narveliuose. Juose žvėrys nepaprastai kenčia, yra mušami cirko tarnautojų. Kadangi prieš porą metų buvo sugriežtintos gyvūnų laikymo taisyklės ir baudos už jų nesilaikymą, policija operatyviai reagavo į skundą ir vietoje atliko patikrinimą pagal nurodytus faktus.

Cirko direktiją patraukė atsakomybėn. Liepos 20 dieną Alytaus apskrities viršininko nutarimu Pabaltijo cirko savininkas A. Azis ir direktorius P. Končius už žvėrių kankinimą buvo nubausti po 75 litus arba 7 parų areštu.

Pabaltijo cirkas Alytuje planavo tik penkių dienų gastroles, tačiau nutikus nelaimei čia buvo beveik mėnesį, kol vyko tyrimas ir gydėsi sužeisti artistai. Paskui suskleidė savo palapines ir išvažiavo į Marijampolę. x

DIDŽIOJO SPROGIMO ĮRODYMŲ PAIEŠKOS:

NUO LOGINIŲ UŽDAVINIŲ SPRENDIMO IKI KURIOZINIŲ ATRADIMŲ

Tekstas – Martynas Juocevičius,
Lietuvos etnokosmologijos muziejus

Šiuolaikinei kosmologijai itin rūpi, iš kur, kaip ir kada atsirado Visata. Dėl stulbinamų mokslo pasiekimų ir neįtikėtinų technologijų pažangos šiandien apie Visatą žinome nepalyginamai daugiau nei prieš šimtą ar tūkstantį metų. Įvairūs atradimai iškėlė daug naujų ir gal kiek netikėtų idėjų apie Visatos kilmę ir galimą jos likimą. Šiuo metu kosmologijoje yra įsitvirtinusi Didžiojo Sprogimo teorija, teigianti, kad mūsų Visata fiksuotą momentą prasidėjo iš begalinio tankio taško. Dėl terminologijos, kiek žinoma, sąvokos „Didysis Sprogimas“ (angl. *Big Bang*) autorius yra anglų astronomas Fredis Hoyle'is, pirmąkart ją pavartojęs 1950 metais BBC radijo programoje, kritikuodamas šią teoriją. Terminas prigijo ir yra plačiai vartojamas.

1. XX amžiaus trečiajame dešimtmetyje amerikiečių astronomas Edwinas Hubble'as pateikė neginčijamus įrodymus, kad Galaktikos viena nuo kitos tolsta, vadinasi, Visata plečiasi.

Ilgus amžius trunkanti diskusija apie Visatos kilmę šiek tiek primena ginčą, kas atsirado pirmiau – višta ar kiaušinis? Kitais žodžiais tariant, kokia jėga sukūrė Visatą ir kas sukūrė tą jėgą? O gal Visata arba sutvėrusi ją jėga egzistavo amžinai ir nebuvo niekieno sukurti? Atsakymai priklausydavo nuo kultūrinio konteksto, juos subrandinusio laikotarpio dvasios ir mąstymo būdo. Daugelis archajinių mitų, taip pat judėjiškoji-krikščioniškoji kosmogoninė tradicija tvirtina, kad pasaulis buvo sutvertas konkretų laiko momentą palyginus neseniai – prieš kelis ar keliolika tūkstančių metų. O antikos mąstytojams buvo priimtinesnė mintis, kad Visata laike ir erdvėje niekada neturėjo jokios pradžios, o egzistavo visados ir egzistuos amžinai. Tačiau, nepaisant požiūrių skirtumų, iš esmės vyravo nuomonė, kad Visata ilgainiui nesikeičia: arba ji buvo sutvėrta tuo pavidalu, koks yra dabar, arba tiesiog visados tokia buvo.

Vienok, XIX amžiuje ėmė kauptis loginiai-teoriniai bei empiriniai-eksperimentiniai įrodymai, kad Visata nėra stacionari ir iš tiesų kinta. Tradiciškai pirmuoju stacionarios Visatos modelio kritiku laikomas vokiečių filosofas ir astronomas Henrikas Olbersas, kuris 1823 metais paskelbė šiai temai skirtą darbą. Tiesą pasakius, jau Isaaco Newtono amžininkai mėgino paneigti nekintančios Visatos teoriją, ir H. Olberso straipsnis nė nebuvo pirmas, rimtai kritikuojantis stacionarios Visatos idėją. Jį tik pirmąjį ėmė plačiai cituoti.

Pasak H. Olberso, begalinėje ir nekintančioje Visatoje bet kuris regėjimo spindulys turi būti nukreiptas į kokią nors žvaigždę. Tačiau tuomet dangus net naktį turėtų būti šviesus lyg dieną. Kodėl taip nėra? H. Olbersas teigia, kad tolimų žvaigždžių šviesa iki mūsų atkeliauja susilpnėjusi, nes dalį jos sugeria kosminė medžiaga. Tokiu atveju ši medžiaga

turėtų įkaisti ir ryškiai švytėti. Tačiau šitai prieštarauja stebėjimų rezultatams. Vienintelis galimas paaiškinimas, kodėl kosminė medžiaga nespėjo įkaisti, manyti, kad žvaigždės švietė ne visada, o užsižiebė kažkada praeityje.

Netiesioginį kintančios, lėtai evoliucionuojančios Visatos įrodymą implikuoja ir austrų fiziko Ludwigo Eduardo Boltzmanno antroje XIX amžiaus pusėje suformuluotas vadinamasis antrasis termodinamikos dėsnis: bendras netvarkos Visatoje kiekis (šis dydis vadinamas „entropija“) ilgainiui tik auga, o tai reiškia, kad Visata gyvuoja ir vystosi baigtinį laiko tarpą; priešingu atveju ji būtų seniausiais degradavusi iki visiško chaoso būklės. Net pradėjus ryškėti akivaizdiems stacionarios, nekintančios Visatos teorijos trūkumams, niekas iki pat XX amžiaus pradžios nesiėmė atvirai teigti apie nuoseklią jos evoliuciją bei raidos pokyčius. >

„Mano kuklia nuomone, (...) mūsų Visata yra tiesiog vienas iš tų darinių, kurie retkarčiais ima ir susikuria.“

**Edvardas P. Tryonas,
JAV mokslininkas**

10

1.

ir Galileo Galilei, ir Isaacas Newtonas, ir net Albertas Einšteinas pražiopsojo savąją „žvaigždžių valandą“, kai galėjo numatyti, kad Visata privalo arba trauktis, arba plėstis. G. Galilei ir I. Newtonui dar atleistina, nes jie gyveno tais laikais, kai stebėjimų duomenys neleido galvoti apie plėtimąsi. Tačiau genealusis A. Einšteinas, kurio 1915 metais paskelbta bendroji reliatyvumo teorija numatė, kad Visata turėtų plėstis, taip nuoširdžiai tikėjo jos stacionarumu, kad į savo kosmologines lygtis įvedė specialų dydį, vadinamą „kosmologine konstanta“, kuri matematiškai „stabdė“ plėtimąsi, reliatyvumo teoriją suderindama su galilėjiškuoju ir niutoniškuoju Visatos modeliu!

Iki pat XX amžiaus 3-iojo dešimtmečio pradžios tebevyravo nuomonė, kad Visata nei plečiasi, nei traukiasi, kol rusų fizikas-matematikas Aleksanderis Aleksandrovichius Friedmannas 1922 metais publikuotame straipsnyje atskleidė, kad bendrąją reliatyvumo teoriją aprašančios lygtys nepagrindžia Visatos stacionarumo ir kad galimi alternatyvūs sprendiniai, o nepriklausomai nuo A. Friedmanno 1927 metais belgų kosmologas ir dvasininkas George’as Lemaitre, derindamas religiniais imperatyvais grįstą pasaulio sutvėrimo idėją su fizikiniais vaizdiniais apie medžiagos prigimtį, paskelbė drąsią hipotezę, kad Visatos pradžia, veikiausiai, buvo panaši į sprogimą.

Iš tiesų jaunojo rusų mokslininko skaičiavimai, dabar žinomi A. Friedmanno lygčių pavadinimu, rodė, kad Visata plečiasi, todėl erdvėlaikio istorijoje teoriškai privalo egzistuoti „pradžios momentas“. A. Friedmannas net pateikė prognozę apie Visatos amžių, išplaukiančią iš matematinio modelio – ne mažiau nei 10 milijardų metų! Pats mokslininkas šias prielaidas vadino spekuliatyviais samprotavimais, stokojančiais empirinių įrodymų, ir vylėsi, kad jie kada nors bus pateikti. Deja, talentingąjį matematiką mirtis pasiglemžė vos perkopus trečiąją gyvenimo dešimtį – A. Friedmannas nespėjo sužinoti, kad visai netrukus – jau po kelerių metų – amerikiečių astronomo Edwino Hubble’o atradimai jo teorines įžvalgas patvirtino praktiškai.

Dar 1924 metais E. Hubble’as atskleidė, kad mūsų Galaktika nėra vienintelė didžiulė žvaigždžių sala kosminiame okeane – iš tikrųjų egzistuoja daugybė kitų į Paukščių Taką panašių žvaigždžių telkinių. Šitai įrodęs, E. Hubble’as ėmėsi matuoti iki jų atstumus, tačiau dėl ypač didelių nuotolių buvo priverstas pasinaudoti netiesioginiu metodu: jis tyrė ir katalogizavo žvaigždžių sklaidžiamos šviesos spalvinius komponentus, vadinamus spektru. Kaip žinome, matoma šviesa – tai elektromagnetinio lauko bangos, kurių dažnis (virpesių skaičius per sekundę) – įvairus: nuo kelių šimtų iki keliolikos milijonų

bangų per sekundę. Mūsų akys skirtingų dažnių šviesą priima kaip skirtingas spalvas – nuo raudonos (žemas dažnis) iki mėlynos (aukštas dažnis). Prisiminkime: dar I. Newtonas pastebėjo, kad šviesos spindulys, pereidamas per stiklinę prizmę, tarytum vaivorykštė išsiskaido į skirtingas spalvas. Nukreipus teleskopą į kokią nors pavienę žvaigždę ar žvaigždžių grupę, analogiškai galima išskaidyti jų spinduliuojamą šviesą ir išvysti specifinius spalvų derinius. Dėl atstumo, kurį įveikia per kosmines erdves keliaujančios šviesos bangos, tolstančių žvaigždžių spalviniai bus pasislinkę į raudonąjį spektro galą (raudonasis poslinkis), o artėjančių žvaigždžių – į mėlynąjį (mėlynasis poslinkis). Šis reiškinys vadinamas Doplerio efektu.

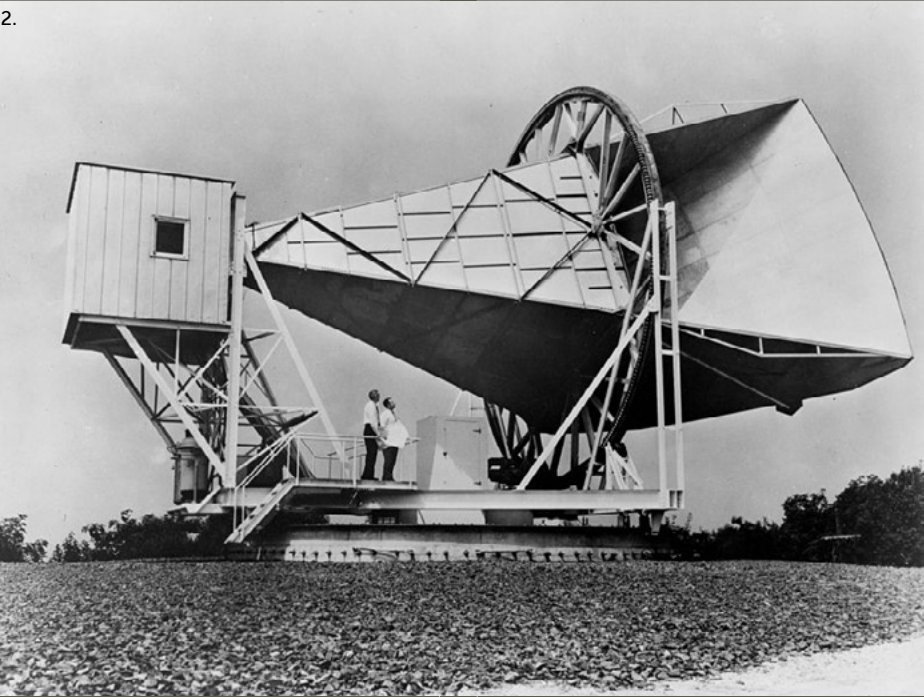
E. Hubble’as apskaičiavo atstumus iki devynių skirtingų galaktikų ir pastebėjo, kad būdingos jų spektro linijos yra pasislinkusios nuo savo įprastų padėčių žemesnių dažnių link – į raudonąjį spektro galą. Mokslininkas šį faktą galėjo paaiškinti tik Doplerio reiškiniu. Kitaip tariant, galaktikos tolsta nuo mūsų! Tuo metu E. Hubble’o kolegos visame pasaulyje manė, kad galaktikų judėjimas yra atsitiktinis, todėl raudonųjų poslinkių turėtų būti užfiksuota maždaug tiek pat, kiek ir mėlynųjų. Visų nuostabai, kruopštūs stebėjimai tik patvirtino E. Hubble’o išvadas: iš tiesų absoliučiai daugumai

1. Fizikai Arno Allan Penziasas ir Robertas Wilsonas išgarėjo po to, kai visiškai atsitiktinai aptiko reliktinę spinduliuotę – savotišką Didžiojo Sprogimo „aidą“. Už tai vėliau gavo Nobelio premiją.
2. Eksperimentuodami su „Bell Laboratories“ radijo antena Arno Penziasas ir Robertas Wilsonas išgirdo nuolatinį, tolygų, bet nestiprų foninį triukšmą, sklindantį iš viso dangaus skliauto, tačiau neturėjo jokio supratimo apie jo prigimtį.
3. Ilgus amžius manėme, kad kosminė erdvė yra stacionari, tačiau dabar jau žinome, kad ji kinta, ir mėginame modeliuoti Visatos ateitį.

galaktikų būdingas spektro poslinkis į raudonąjį galą ir, vadinasi, jos iš tiesų nuo mūsų tolsta!

Tačiau nuoširdi mokslininkų nuostaba peraugo į lengvą isteriją, kai 1929 metais E. Hubble’as paskelbė pagrindinį savo atradimą: kuo toliau galaktika yra, tuo ji greičiau tolsta. Šis reiškinys atradusio ji mokslininko garbei buvo pavadintas Hablo dėsnio, iš kurio plaukia fundamentali išvada, kad Visata, kaip visuma, plečiasi.

E. Hubble’as parodė, kad galaktikos tolimo greitis priklauso nuo jos atstumo iki mūsų, padauginto iš konstantos, kurią šiandien taip pat vadiname autoriaus vardu – Hablo konstanta (žymima H0), nusakančia Visatos plėtimosi greitį. Dėl šios konstantos tikslios vertės ilgai buvo diskutuojama. Dabar manoma, kad ji yra apytiksliai lygi 70–80 000 km/h milijonui šviesmečių (šviesmetis – tai atstumas, kurį šviesa, skriedama 300 000 km/s greičiu, nukeliauja per metus). Tai reiškia, kad, jei tarp dviejų galaktikų yra 1 milijardo šviesmečių atstumas, dėl erdvės plėtimosi jos viena nuo kitos turi tolti apie 80 milijonų km/h greičiu. Įprastos laiko skalės atžvilgiu tai nėra labai spartus plėtimasis – atstumas tarp galaktikų 1 procentu padidėja per dešimt milijonų metų. Visgi, jei nebijote išprotėti, atlikite kelis daugybos veiksmus ir iš gautų milžiniškų skaičių bent intuityviai susidarysite įspūdį, apie kokius dydžius

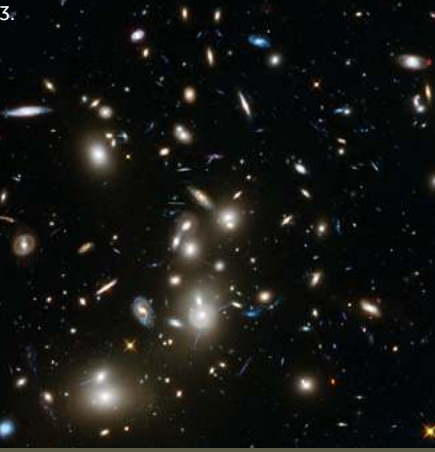
2.

kalbame... Apibendrintai tarus, E. Hubble’o atradimai aiškiai parodė, kad Visata nėra tokia, kokią ją įsivaizdavome iki tol: ji nėra stacionari – iš tikrųjų ji nuolat plečiasi, ir atstumai tarp galaktikų visą laiką didėja. Šitai reiškia, kad anksčiau objektai kosmose buvo arčiau vieni kitų nei dabar. Vadinas, buvo laikas, kai visi jie koncentravosi vienoje vietoje, kur Visatos tankis siekė begalines reikšmes. Taip G. Lemaitre idėja apie pirmąją sprogimą bei A. Friedmanno prielaida dėl erdvėlaikio plėtimosi įgavo fizikinį pagrindimą.

Kaupiantis eksperimentais patvirtintiems įrodymams, hipotezė, kad mūsų Visata prasidėjo sprogimu iš taško, XX amžiaus viduryje darėsi vis populiarsnė, buvo intensyviai nagrinėjama, detalizuojama ir tobulinama. Teorija apie labai specifinį, dėl nežinomų priežasčių įvykusį neapsakomos galios hipotetinį sprogimą išprovokavo amerikiečių astronomo George’o Gamow prognozes apie mus pasiekiantį savotišką šio įvykio „aidą“, vadinamą reliktiniu spinduliuoimu.

1948 metais G. Gamow kartu su savo kuruojamu aspirantu Ralfu Alferu pasiūlė itin karštos Visatos ankstyvojoje raidos stadijoje scenarijų. Šiai temai skirtame straipsnyje mokslininkai išsakė prielaidą, kad labai ankstyvose Visatos raidos stadijose išspinduliuoti fotonai turėtų egzistuoti iki šiol, tačiau per tą laiką šios spinduliuotės

George’as Gamow, hipotezės apie ypač karštą ankstyvąją Visatą autorius, 1948 metais ėmė šia tema rengti publikaciją. Turėdamas subtilų humoro jausmą, mokslininkas įkalbėjo kolegą fiziką Hansą Bethe prie straipsnio autorių sąrašo greta projekto partnerio Ralpho Alpherio pavardės pridėti savąją pavardę, kad išeitų „Alfer, Bethe, Gamov“, kas skamba kaip pirmosios trys graikų abėcėlės raidės – alfa, beta, gama – ir todėl nepaprastai tinka rašiniui apie Visatos pradžią!

3.

Kaip žinoma, 1965 metais Arno Penziasas ir Robertas Wilsonas visiškai atsitiktinai aptiko G. Gamow teorijoje numatytą Didžiojo Sprogimo „aidą“ – reliktinę spinduliuotę, tačiau savojo atradimo reikšmės nesuvokė ir pagalbos kreipėsi į labiau patyrusį kolegą Robertą Dicką. „Astrophysical Journal“ netrukus išspausdino du straipsnius: viename A. Penziasas ir R. Wilsonas aprašė įspūdžius apie keistąjį iš Visatos gelmių sklindantį triukšmą, kitame – R. Dicko tyrėjų grupė paaiškino šio reiškinio prigimtį. Likimo ironija: Nobelio fizikos premiją už atradimą 1978 metais atsiėmė A. Penziasas ir R. Wilsonas, o R. Dickui bei jo komandai teko užuojautos. Kosminį teisingumą perprasti kartais iš tiesų labai sudėtinga.

1.

temperatūra nukrito iki kelių laipsnių virš absoliutaus nulio, todėl ją užfiksuoti turėtų būti labai sudėtinga. Kita vertus, ją aptikus iš esmės būtų įrodytas Visatos gimimo iš Didžiojo Sprogimo scenarijus.

Ironiška, tačiau G. Gamow prielaidą 1965 metais visiškai atsitiktinai patvirtino du jauni amerikiečių fizikai Arno Penziasas ir Robertas Wilsonas, kurie bandė didelę ir labai jautrią ryšių anteną, priklausančią Holmdelio „Bell Laboratoires“ (Naujasis Džersis, JAV). Jų eksperimentams trukdė kažkoks nuolatinis foninis triukšmas, kurio šaltinis buvo neaiškus. Jis sklido iš bet kurios dangaus vietos ir dieną, ir naktį, visais metų laikais, buvo tolygus, vienodas ir pastovus. Žinodami, kad iš atmosferos sklindančio triukšmo lygis visada kinta, priklausomai nuo antenos padėties, jie suprato, kad fiksuojamo foninio triukšmo šaltinis yra kažkur už atmosferos, gal net už Saulės sistemos ribų. Tokia išvada A. Penziaso ir R. Wilsono nė kiek nenudžiugino. Jie nebuvo skaitę G. Gamow darbo, todėl nesuvokė, ką atrado. Užuot paskelbė sensacingą žinią, jaunieji mokslininkai darė viską, kad triukšmą pašalintų: pertvarkė elektros sistemas, pakeitė prietaisus, net nuvalė kištukus, o jlipę į parabolinę anteną, lipnia juosta užklįjavo visas siūles bei kniedes.

Kuriozai tuo nesibaigė. Kai pastangos pašalinti trukdžius nedavė jokio rezultato,

netekę kantrybės A. Penziasas ir R. Wilsonas paskambino garsiam astrofizikui iš Prinstono universiteto Robertui Dicke'ui, tikėdamiesi vertingo patarimo. Jie nežinojo, kad R. Dicke'o vadovaujama mokslininkų grupė, įsikūrusi vos už 50 kilometrų, stropiai ir ilgai ieško to paties, kas antenos bandytojus tik erzino: astronomai iš Prinstono, kaip ir G. Gamow, manė, kad pakankamai giliai pažvelgus į Visatą įmanoma aptikti kosminę spinduliuotę. Likusią po Didžiojo Sprogimo. R. Dicke'as, išklausęs A. Penziaso ir R. Wilsono paaiškinimų, iškart suprato, ką tie du jaunuoliai aptiko – G. Gamow numatytą, maždaug iš 90 milijardų trilijonų kilometrų kosmoso gelmės sklindantį jaunutės mūsų Visatos švytėjimą. Patys to nežinodami, A. Penziasas ir R. Wilsonas „pamatė“ seniausią pasaulio šviesą – pirmuosius fotonus, nors laikas ir atstumas pavertė juos mikrobangomis, kaip ir spėjo G. Gamow.

Nors mokslininkai šiandien nesutaria dėl ankstyvųjų Visatos raidos stadijų scenarijaus niuansų, o nauji stebėjimai bei eksperimentiniai duomenys bendrąjį paveikslą apie Visatos gimimą papildo įvairiomis detalėmis, pats Didžiojo Sprogimo faktas laikomas visiškai įrodytu. Žinoma, būtų labai įdomu sužinoti, kas buvo iki momento, kai nieko nebuvo, tačiau ši problema vis dar yra labiau metafizikos nei fizikos objektas. x

2.

Už didžiąją dalį to, ką žinome apie pirmąsias Visatos akimirkas, turėtume būti dėkingi Alanui Guthui, JAV Masačusetso technologijos instituto jaunesniajam moksliniam bendradarbiui, kuris 1979-aisiais paskelbė vadinamąją plėtrumo teoriją, teigiančią, kad ankstyvoji Visata išgyveno labai staigaus plėtimosi periodą. Įdomu tai, kad jis, tikriausiai, niekada nebūtų sukūręs savo teorijos, jeigu studijų metais atsitiktinai nebūtų užsukęs į paskaitą apie Didįjį Sprogimą, kurią skaitė istorijoje su reliktine spinduliuote išgarsėjęs R. Dickas. A. Guthas vėliau prisipažino, kad nebuvo itin stropus ir pareigingas studentas, tačiau toji paskaita jį įkvėpė domėtis Visatos gimimu – moksleiviams ir studentams tebūnie tai puikus pavyzdys, koks naudingas gali būti paskaitų lankymas.

1. Matematiniai jaunojo rusų mokslininko Alexanderio Friedmanno skaičiavimai rodė, kad Visatos istorija prasidėjo konkretų momentą prieš milijardus metų.

2. Belgų dvasininkas Georgesas Lemaitre'as, nepriklausomai nuo Alexanderio Friedmanno idėjų, 1927 metais paskelbė hipotezę apie „pirmąpradį atomą“, iš kurio radosi Visata.

Tegul
žydi
laisvė
ginti

„Ypatingas būrys“
trečiadieniais
21.30 val.

11

Tekstas – Vytautas Radzevičius
Nuotrauka – Vytautas Radzevičius

Šis receptas daugiau apie gamybos būdą nei prieskonius. Užkliuvo už akies JAV atsiradęs viščiuko kepimo ant alaus skardinės būdas. Įtrinti prieskoniais viščiuką, atkemši alaus skardinę, užmauni ant jos paukštį ir pašau ni į orkaitę. Galite pabandyti. Mes panašiai kepame ant stiklinio butelio. Suintrigavo. Bet sodinti viščiuką ant alaus skardinės ranka ne kyla. Pirmiausia, dėl dažyto paviršiaus. Antra, kyla daug diskusijų, ar alus tikrai gerai garuoja iš skardinės ir minkština kepsnį.

Nutariau padaryti eksperimentą – kad būtų ir viščiukas, ir alus, ir skarda, bet nebūtų alaus skardinės. Įtryniau viščiuką prieskoniais [kaip kas mėgsta, aš dėjau druskos, juodųjų pipirų, paprikos miltelių dėl spalvos, kmynų, aliejaus]. Kol žmona nematė, paėmiau keks o kepimo formą ir skardinį dubenį. „Pasodinau“ viščiuką ant formos, įpyliau į ją ir į dubenį alaus, įstačiau kepimo formą į dubenį – išeina kelių lygių alaus garavimo srautas kepant. Pašoviau į 160 laipsnių karščio orkaitę. Kepiau apie valandą. Bet geriausia tikrinti, ar iškepė, įbedant ploną peilį į krūtinėlę.

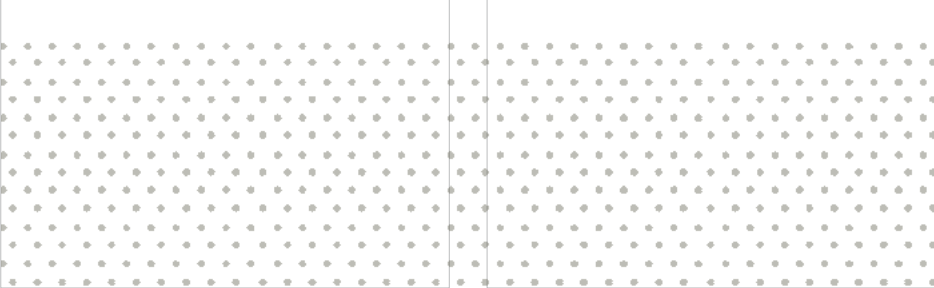
Rezultatas – itin minkštas, sultingas kepsnys, nuo kaulų byranti mėsa ir puikus karštas padažas keks o formoje.

Visi indai lengvai išsiplovė.

Viščiukas skanus ir atšalęs.

Gero apetito! x

„SKARDINIS“
VIŠČIUKAS

SVEIKINIMAI

Jubiliejų ir suka kčių proga sveikiname seses ir brolius, linkime sveikatos, energijos ir norų išsipildymo!

Vytauto Didžiojo šaulių [Kauno apskr.] 2-oji rinktinė

- Arūnas Juozas Gurskis – 55 m.
- Rolandas Bikulčius – 55 m.
- Tomas Karklys – 45 m.
- Vytautas Antanas Raudžius – 70 m.
- Algimantas Kurlavičius – 75 m.
- Antanas Ragelis – 75 m.
- Petras Algirdas Belžakas – 80 m.

Suvalkijos šaulių [Marijampolės apskr.] 4-oji rinktinė

- Bronislovas Jungaitis – 90 m.
- Algirdas Rapulskis – 70 m.
- Rimgaudas Ambrasas – 60 m.
- Agnė Besarabovienė – 40 m.

Gen. P. Plechavičiaus šaulių [Šiaulių apskr.] 6-oji rinktinė

- Identas Adomaitis – 55 m.
- Albinas Jakobsevičius – 40 m.

LDK Kęstučio šaulių [Tauragės apskr.] 7-oji rinktinė

- Kęstutis Sutkus – 55 m.
- Zigmas Rindokas – 55 m.

Sveikinimas

Gimtadienio proga sveikiname Karaliaus Mindaugo 10-osios rinktinės šaulį Rimą Kuklį.

Šalčininkų kuopos šauliai

UŽUOJAUTA

Nuoširdžiai užjaučiame Alfonso Smetonos šaulių 5-osios rinktinės kuopos vadę Rimą Žėkienę mirus tėčiui.

Alfonso Smetonos šaulių 5-osios rinktinės vadas ir šauliai

12

PROTMŪŠIO
ATSAKYMAI

Rugpjūčio mėnesio „Trimite“ skelbto protmūšio atsakymai:

1. Kurioje arbatoje daugiau vitamino C – juodojoje ar žaliojoje?

Ats.: Žaliojoje (50 proc. daugiau).

2. Kuriame pusrutulyje pramoniniu būdu pagunama daugiau žuvies – Šiaurės ar Pietų?

Ats.: 90 procentų – Šiaurės.

3. Kas išrado elektros lemputę?

Ats.: Josephas Swanas, Thomas Edisonas užpatentavo.

4. Kuri grupė susikūrė anksčiau – „The Beatles“ ar „Rolling Stones“?

Ats.: „The Beatles“ – 1960 m., „The Rolling Stones“ – 1962 m.

5. Dėl kokio miesto 1920 metais vyko mūšiai tarp Estijos ir Latvijos kariuomenių?

Ats.: Valka [Valga].

6. Kuris iš jų yra daugkartinis pasaulio šaudymo čempionas?

Ats.: Vladas Turla.

7. Kas Suvalkijoje vadinama žodžiu „kalatauka“?

Ats.: sviestamušis.

8. Iš kurio miesto pašonės kilęs Lietuvos bolševikas Vincas Mykolaitis-Kapsukas?

Ats.: Vilkaviškis [Būdviečių kaimas].

9. Kuris nuotolis didesnis – atstumas iki Žemės centro ar Nilas?

Ats.: Nilas, 6 650 km, Žemės spindulys – 6 371 100 m.

10. Viename dideliame Europos mieste už pasiekimus tam tikroje srityje galima gauti lokį. Koks tai miestas?

Ats.: Berlynas. Kino apdovanojimas „Auksinis lokys“.

Sveikiname **Gabrielį Šlevą** iš Biržų kaimo Biržų rajone. Jam siunčiame dėlionę „Lietuvos kariai“.

Tarpukario Lietuvoje leistame „Trimite“ buvo populiarūs galvosūkiiai. Kodai, mįslės, rebusai, paslaptys „Trimito“ skaitytojams kėlė nemažai aistrų. Atgaiviname šią tradiciją. O kadangi dabar populiariausia galvą sukti protų mūšiuose, ir mes pasirinkome tokį formatą. Atsakykite į klausimus ir siųskite atsakymus paštu iki spalio 15 dienos į „Trimito“ redakciją adresu:

Žurnalas „Trimitas“
Lietuvos šaulių sąjunga
Laisvės al. 34,
44240 Kaunas

Nepamirškite nurodyti savo atgalinio adreso ir telefono numerio, nes vienas iš atsakiusiųjų burtų būdu gaus prizą – unikalią 1 000 detalių dėlionę „Lietuvos kariai“. Sėkmės!

1. Juozas Tumas-Vaižgantas.
2. Františekas Janečekas.
3. Winstonas Churchillis.
4. George'as Washingtonas.

13

PROTMŪŠIS

Tekstas – Vytautas Radzevičius
Iliustracijos – Vikipedija

1. Anot rašytojo Juozo Tumo-Vaižganto: „Ii ne tiek upė, kiek Lietuvos gamtos dvasia, aiškiai jaučiama; įtakinga žmonių būdams, kaip rusų Volga saviškiams...“ Kokią upę taip apibūdino Juozas Tumas-Vaižgantas?

Ats.: _____

2. Prancūzijos miestas *Plombières-les-Bains* Napoleono III laikais į mūsų kraštus atnešė mėgstamą palikimą. Kas tai?

Ats.: _____

3. Praeito amžiaus pirmoje pusėje čekų verslininkas Františekas Janečekas motociklų firmoje „Wanderer“ nusipirko įrangos ir licenciją. Kaip vadinasi jo firma?

Ats.: _____

4. Kokia gatvė lenkmečiu Vilniuje vadinta Pieninės keliu (*Droga Holendernia*), o vėliau verčiant pavadinimą į lietuvių kalbą klaidingai pavadinta tautos vardu?

Ats.: _____

5. Lietuvių liaudies mįslė. Važiuoju važiuoju – nėra vėžių, kertu, kertu – nėra skiedrų. Kas tai?

Ats.: _____

6. Armėnijoje šis sportas arba pomėgis dėstomas mokyklose kaip privaloma disciplina. Koks tai sportas?

Ats.: _____

7. 1942 metais „Walt Disney Animation Studios“ išleido filmą, kuriame pagrindinis herojus išgyvena mamos žūtį nuo medžiotojų, bet sugeba toliau gyventi miške. Winstonas Churchillis šį filmą žiūrėjo kovinei dvasiai pakelti. Koks tai animacinis filmas?

Ats.: _____

8. JO specialybės žmonės dar dabar renkasi prie JO kapo Niujorke, nors mirė JIS dar 1926 metais ir JO mirties dieną atlieka „lūžusios lazdelės“ ritualą. JIS yra sakęs: „Mano smegenys yra raktas, kuris išlaisvina mintis.“ Kas šis žmogus?

Ats.: _____

9. Senuose prancūzų maisto receptuose tam tikruose matavimuose buvo patariama pasikliauti maldininkų giesmėmis. Kas buvo matuojama?

Ats.: _____

10. Specialistai teigia, kad George'o Washingtono bėdą galima įžvelgti net jo portretuose. Kokia tai bėda?

Ats.: _____

LIETUVOS KARIAI

Atrasti, pažinti, mokyti
UNIKALIOS 1000 DETALIŲ DĖLIONĖS

Lietuvos karių atvaizdai atkurti pasinaudojus tarpdisciplininiais tyrimais, pasitelkus archeologinę, istorinę, sfragistinę bei ikonografinę medžiagą, saugomą Lietuvos ir užsienio archyvuose, muziejuose.

ISIGYKITE

WWW.LIETUVOSKARIAI.LT

plk. lt. GINTARAS KORYZNA
Lietuvos šaulių sąjungos vadas

„Man Tėvynė yra svajonių ir
galimybių šalis, laisvė pasirinkti.“

Prisijunk ir tu! Tapk šauliu – apgink Tėvynę!

www.tapksauliu.lt